

Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра фінансів

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

«ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ»

Студентки 2 курсу, 2-м групи,
спеціальності 072
«Фінанси, банківська справа
та страхування»
спеціалізації «Державні фінанси»

Чигринець
Ольги Вячеславівни

Науковий керівник
к.е.н.

Адаменко
Ірина Петрівна

Гарант освітньої програми
завідувач кафедри фінансів,
заслужений діяч науки і техніки України
д. е. н., професор

Чугунов
Ігор Якович

Київ 2018

ЗМІСТ

Вступ

3

Розділ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ БЮДЖЕТУ

- 1.1. Сутність доходів бюджету та їх роль у системі бюджетного регулювання 6
1.2. Зарубіжний досвід системи формування бюджетних доходів 12

Розділ 2. СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК СИСТЕМИ ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ В УКРАЇНІ

- 2.1. Становлення системи формування доходів бюджету 16
2.2. Оцінка формування доходної частини державного бюджету 23

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ЗМІЦНЕННЯ ДОХІДНОЇ ЧАСТИНИ БЮДЖЕТУ В УКРАЇНІ

- 3.1 Проблеми та напрями реструктуризації дохідної частини бюджету 36
3.2 Основні завдання бюджетної політики у сфері доходів 39

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ 46

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 49

ДОДАТКИ 58

ВСТУП

Актуальність теми. Доходи бюджету є ваговою складовою системи фінансових відносин. Повнота та своєчасність їх формування визначає спроможність виконання видаткових зобов'язань для забезпечення поступального соціально-економічного розвитку країни. Важливого значення набувають питання запровадження ефективних механізмів, що передбачають системність реалізації бюджетної політики у сфері доходів, взаємоузгодження інструментів формування доходів бюджету.

На даному етапі важливим є визначення відповідних інституційних засад формування доходів бюджету, удосконалення механізму формування доходів бюджету з урахуванням необхідності забезпечення належного рівня соціальних стандартів та економічного зростання країни. Формування та здійснення бюджетної політики у сфері доходів має ґрунтуватися на підходах спрямованих на досягнення фінансово-економічної збалансованості, дієвості економічних перетворень. Важливим є визначення напрямів розвитку системи формування доходів бюджету, враховуючи провідний досвід країн з розвинутою та трансформаційною економікою. У зв'язку з цим набувають актуальності теоретичні і практичні питання формування доходів бюджету.

Питанням формування та реалізації бюджетної політики за сучасних умов економічних перетворень, впливу її інструментів на динаміку економічного розвитку присвячені праці вітчизняних вчених: Т. Боголіб, О. Василика, В. Гейця, А. Даниленка, І. Запатріної, Л. Лисяк, І. Лук'яненко, І. Луніної, І. Лютого, А. Мазаракі, В. Опаріна, Д. Полозенка, В. Федосова, І. Чугунова, С. Юрія та інших.

Метою роботи є розкриття та удосконалення системи формування дохідної частини Державного бюджету України.

Поставлена мета обумовила необхідність вирішення ряду завдань:

- розкрити сутність доходів бюджету та її роль у системі бюджетного регулювання;

- дослідити зарубіжний досвід системи формування бюджетних доходів;
- розглянути інституційні засади становлення системи формування доходів бюджету в Україні;
- здійснити оцінку формування доходної частини державного бюджету;
- визначити проблеми та напрями реструктуризації доходної частини бюджету;
- обґрунтувати основні завдання бюджетної політики у сфері доходів.

Об'єктом дослідження є доходи Державного бюджету України.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні питання формування доходної частини Державного бюджету України.

Методи дослідження. У роботі застосовано сукупність методів і підходів, що дозволило реалізувати концептуальну єдність дослідження. Системний та структурний методи використано при розкритті економічної сутності доходів бюджету як складової системи регулювання соціально-економічного розвитку країни. За допомогою порівняльного та факторного методів узагальнено досвід формування доходів державного бюджету у країнах з розвинутою та трансформаційною економікою. На основі системного підходу, синтезу, наукового абстрагування обґрунтовані напрями зміцнення доходної частини бюджету.

Інформаційну базу дослідження становили законодавчі та нормативно-правові акти з питань формування доходної частини державного бюджету, статистичні та аналітичні матеріали Міністерства фінансів України, Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, Державної фіскальної служби України, Державної казначейської служби України, Державної аудиторської служби України, Державної служби статистики України, відповідні монографії, наукові статті вітчизняних та зарубіжних вчених.

Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

У вступі обґрунтовано актуальність обраної теми, визначено об'єкт, предмет, мету, завдання та методи дослідження, зазначено теоретичне та практичне значення роботи.

У першому розділі досліджено теоретико-методологічні засади формування доходів бюджету. Розкрито сутність доходів бюджету та її роль у системі бюджетного регулювання. Узагальнено зарубіжний досвід системи формування бюджетних доходів.

У другому розділі досліджено становлення та розвиток системи формування доходів Державного бюджету в Україні. Розглянуто інституційні засади становлення системи формування доходів бюджету в Україні. Здійснено оцінку формування доходної частини державного бюджету.

У третьому розділі визначено напрями зміцнення доходної частини бюджету в Україні. Визначено проблеми та напрями реструктуризації доходної частини бюджету і основні завдання бюджетної політики у сфері доходів.

У висновках роботи наведено теоретичне узагальнення матеріалу, представленого в дослідженні.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ БЮДЖЕТУ

1.1. Сутність доходів бюджету та їх роль у системі бюджетного регулювання

Центральне місце в системі доходів держави займають доходи Державного бюджету. Безпосередньо з їх допомогою забезпечується мобілізація основної частини фінансових ресурсів держави при формуванні бюджетних і позабюджетних фондів, що необхідні для фінансового забезпечення виконання державою покладених на неї функцій.

Єдина система державних доходів не виключає, а навпаки, передбачає класифікацію їх на різні групи, виходячи із різних ознак групування. В залежності від порядку формування системи державних доходів, їх можна розділити на: централізовані – кошти, які залишаються в розпорядженні держави в результаті розподілу та перерозподілу валового внутрішнього продукту, що поступають для формування централізованих грошових фондів держави; децентралізовані – доходи, які залишаються в розпорядженні державних підприємств, установ і організацій при розподілі та перерозподілі валового внутрішнього продукту.

В залежності від методів акумулювання грошових ресурсів, можна виділити наступні групи державних доходів: обов'язкові платежі і збори; добровільні поступлення; емісія (включаючи як емісію грошей, державних цінних паперів, так і кредитну емісію); надходження від роздержавлення та приватизації державного майна; державний борг і державний кредит; надходження від зовнішньоекономічної діяльності.

Останніми роками спостерігається тенденція до зниження загального обсягу фінансових ресурсів, які перерозподіляються через Державний бюджет. Але в умовах утвердження економіки ринкового типу провідна роль бюджету в перерозподілі фінансових ресурсів, як і національного багатства в цілому, є

об'єктивною реальністю. Це зумовлено тим, що бюджет якраз і є тим інструментом, за допомогою якого здійснюється регулювання економічних процесів, чого не можна досягнути іншими методами, в тому числі й чисто ринковими.

На сьогоднішній день державний бюджет відіграє важливу роль, при цьому, згідно Бюджетного кодексу України, доходами бюджету є усі податкові, неподаткові та інші надходження на безповоротній основі, справляння яких передбачено законодавством України (включаючи трансферти, дарунки, гаранті). Оскільки в перехідний період функції держави набувають більшого змісту, то похідним є обов'язкове забезпечення фінансовими ресурсами тих потреб, які не можуть задовольнятися завдяки ринковому механізму, а також кожною людиною.

З огляду на вищезазначене постає необхідність дослідження економічного змісту доходів державного бюджету.

Доходи бюджету – це об'єктивна категорія, яка має специфічне суспільне призначення: доходи служать фінансовою базою діяльності держави. Характеризуючи економічну сутність категорії доходи бюджету, необхідно звернути увагу на те, що бюджетні доходи, з одного боку є результатом розподілу вартості суспільного продукту між різними учасниками відтворювального процесу, а з іншого – виступають об'єктом подальшого розподілу сконцентрованої в руках держави вартості.

Отже, доходи державного бюджету, це: фінансові ресурси держави, що використовуються для виконання функцій, закріплених законами за державою; з одного боку, є результатом розподілу вартості валового внутрішнього продукту між різними учасниками відтворювального процесу, а з другого – виступають об'єктом подальшого розподілу сконцентрованої в руках держави вартості, тому що остання використовується для формування бюджетів різних рівнів; (відповідно до Бюджетного кодексу – ч.1 ст.2 п.19) – усі податкові, неподаткові та інші надходження на безповоротній основі, справляння яких передбачено законодавством України (включаючи трансферти, дарунки,

гранти).

Доходи державного бюджету утворюються за рахунок надходжень на безповоротній основі, справляння яких передбачене законодавством України. Завдяки бюджету відповідно до Конституції України держава повинна мати можливість зосередити фінансові ресурси на важливих ділянках економічного та соціального розвитку.

Головним джерелом доходів бюджету є національний дохід. Основними методами, які використовуються органами державної влади для перерозподілу національного доходу і утворення бюджетних доходів, є податки, збори, неподаткові платежі, позики, емісія грошей.

Соціально-ринкова економіка в Україні визначається як проміжний шлях між класичною ринковою економікою, що відстоює лібералізм, і керованою державною плановою економікою, що відповідає марксистським тенденціям. Це оптимальний вибір для України, оскільки він передбачає врахування і поєднання свідомості й менталітету громадян із принципами ринкової економіки, яка має стати передумовою розвитку українського суспільства, та застарілими твердженнями, що держава за все піклуватиметься.

Економічне оновлення України об'єктивно потребує зміцнення державного бюджету як основного важеля ефективного розвитку господарства країни, що прагне до соціально орієнтованої економіки. Тобто держава має здійснити ефективний розподіл доходів між своїми рівнями – центральним і місцевим. Централізація коштів має важливе економічне і політичне значення, оскільки доходи, які мобілізуються до державного бюджету, є втіленням у життя державних заходів.

За бюджетною класифікацією доходи Державного бюджету поділяються на: податкові надходження; неподаткові надходження; доходи від операції з капіталом; міжбюджетні трансферти. Податковими надходженнями визнаються передбачені податковими законами України загальнодержавні і місцеві податки, збори та інші обов'язкові платежі. Неподатковими надходженнями визнаються: доходи від власності та підприємницької діяльності;

адміністративні збори та платежі, доходи від некомерційного та побічного продажу; надходження від штрафів та фінансових санкцій; інші неподаткові надходження.

Доходи від операції з капіталом становлять незначну частку доходів Державного бюджету (приблизно 1 %) і включають: надходження від продажу землі та нематеріальних активів; надходження коштів від реалізації безгосподарного майна, скарбів; надходження коштів від Державного фонду дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння; надходження від реалізації матеріальних цінностей державного резерву; інші надходження, визначені законодавством.

Міжбюджетні трансферти - це кошти, одержані від інших органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, інших держав або міжнародних організацій на безоплатній та безповоротній основі.

Доходи Державного бюджету України включають: доходи, що втримуються відповідно до законодавства про податки, збори і обов'язкові платежі та Закону України "Про основи соціальної захищеності інвалідів", а також від плати за послуги, що надаються бюджетними установами, які утримуються за рахунок Державного бюджету України, та інших визначених законодавством джерел, включаючи кошти від продажу активів, що належать державі або підприємствам, установам та організаціям, а також проценти і дивіденди, нараховані на частку майна, що належить державі в майні господарських товариств; гранти і дарунки у вартісному обрахунку; міжбюджетні трансферти з місцевих бюджетів [1].

Вихідними принципами формування доходів бюджету є фіскальна й економічна ефективність та соціальна справедливість.

Принцип фіскальної ефективності передбачає достатність доходів, мінімізацію витрат на збирання доходів і запобігання ухиленню від сплати платежів до бюджету, еластичність (або гнучкість) системи доходів бюджету, рівномірний розподіл доходів між адміністративно-територіальними одиницями.

Оскільки доходи потрібні державі для виконання відповідних функцій, то система доходів бюджету має забезпечувати відповідний обсяг надходжень. Звідси обсяг доходів, що потрібний державі, визначається на основі обсягу її видатків.

Мінімізація витрат на мобілізацію доходів зумовлена тим, що податки стягуються зовсім не для того, щоб їх повністю використати на відшкодування витрат, пов'язаних зі справлянням цих податків. Отже, максимальне зменшення витрат на систему, яка забезпечує своєчасне і повне надходження доходів, є одним із необхідних елементів фіскальної ефективності системи доходів бюджету. Саме з цієї причини більшість країн звільняє від оподаткування чимало невеликих платників податку, оскільки надходження від цих груп платників можуть іноді бути меншими, ніж витрати держави на збирання з них податків.

Запобігти ухиленню від сплати податків можна, по-перше, через створення такої податкової системи, яка б надто високим рівнем оподаткування не заінтересувала в несплаті податків; по-друге, через налагодження ефективної системи контролю за правильністю та своєчасністю сплати податків платниками. Слід підкреслити, що для мінімізації ухилень від сплати податків необхідно поєднувати обидва названі методи, бо за високого рівня оподаткування навіть значне збільшення адміністративної системи контролю за сплатою податків не забезпечує їх задовільного стягнення.

Рівномірність розподілу доходів між адміністративно-територіальними одиницями є важливою для забезпечення автономності кожного бюджету, який входить до бюджетної системи. Адже якщо та чи інша адміністративно-територіальна одиниця не матиме достатнього обсягу доходів від власних джерел, то збільшується її залежність від інших суб'єктів бюджетної системи, оскільки постає необхідність отримання додаткових доходів у вигляді дотацій або субвенцій з бюджетів іншого рівня.

Принцип економічної ефективності в процесі формування доходів бюджету трактується неоднозначно. Податкові відносини виникають наstadії перерозподілу національного доходу, і через податкову політику держава втручається у розподільні відносини. Отже, податкова політика так чи інакше впливає на

економічні процеси незалежно від волі держави. Цей вплив можна назвати пасивним.

З погляду проблем соціальної справедливості платниками податків мають бути всі члени суспільства, які отримують доходи. Прямі і непрямі податки у вирішенні цієї проблеми мають різне значення. Традиційно непрямі податки вважаються регресивними в соціальному плані, тому що в сім'ях з невисокими доходами основна частина останніх витрачається на купівлю товарів першої необхідності — продукти харчування, одяг тощо, які, у свою чергу, є основними об'єктами оподаткування. У кінцевому підсумку ці сім'ї зі свого доходу сплачують відносно більшу частину податків, ніж сім'ї з середніми і високими доходами. Стягнення за високими ставками непрямих податків на предмети не першої необхідності, споживачами яких є сім'ї з високим рівнем доходів, дещо пом'якшує проблему соціальної справедливості, але не вирішує її.

Таким чином, доходи бюджету — це об'єктивна категорія, яка має специфічне суспільне призначення: доходи служать фінансовою базою діяльності держави. Характеризуючи економічну сутність категорії доходи бюджету, необхідно звернути увагу на те, що бюджетні доходи, з одного боку є результатом розподілу вартості суспільного продукту між різними учасниками відтворювального процесу, а з іншого — виступають об'єктом подальшого розподілу сконцентрованої в руках держави вартості [84, с.119].

Отже, доходи державного бюджету, це: фінансові ресурси держави, що використовуються для виконання функцій, закріплених законами за державою; з одного боку, є результатом розподілу вартості валового внутрішнього продукту між різними учасниками відтворювального процесу, а з другого — виступають об'єктом подальшого розподілу сконцентрованої в руках держави вартості, тому що остання використовується для формування бюджетів різних рівнів; усі податкові, неподаткові та інші надходження на безповоротній основі, справляння яких передбачено законодавством України (включаючи трансферти, дарунки, гранти).

1.2. Зарубіжний досвід системи формування бюджетних доходів

У сучасних умовах трансформаційних змін у світовому співтоваристві успішне функціонування економіки визначається пріоритетами й ефективністю бюджетної політики у сфері доходів. Зарубіжний досвід управління економікою демонструє гармонійне поєднання форм, методів і важелів податкового регулювання. В умовах інтеграції України у світове співтовариство особливої актуальності набуває необхідність урахування світового досвіду організації бюджетного менеджменту на етапі реалізації інноваційної економічної політики.

На сучасному етапі стратегія бюджетної політики країн світу як складова державної економічної стратегії є засобом стимулювання економічного зростання й ефективної перебудови економічної структури суспільства. Для переорієнтації бюджетних потоків на якісну реалізацію пріоритетних напрямів інноваційного розвитку національної економіки у більшості країн використовуються альтернативні моделі бюджетного механізму.

Податкове навантаження є одним з основних фінансово-бюджетних показників, який суттєво впливає як на дохідну частину бюджетів усіх рівнів, так і на економічні процеси держави та адміністративно-територіальних одиниць. Від оптимальності визначення величини зазначеного показника залежить обсяг фінансових ресурсів для виконання державою і органами місцевого самоврядування відповідних соціально-економічних функцій, а також темпи економічного зростання у державі та регіонах. Бюджетні показники окремих країн світу відображені в додатку А.

Дослідження питання впливу системи формування бюджетних доходів на економічний розвиток держави і адміністративно-територіальних одиниць є актуальним та необхідним для розробки і реалізації виваженої державної політики у сфері оподаткування суб'єктів підприємницької діяльності.

В структурах бюджетів економічно розвинутих країн світу, зокрема країн – членів ЄС, домінують податкові надходження, які складають на рівні 90 % доходної частини бюджетів. В складі податкових надходжень обраховуються

відрахування на соціальне страхування, питома вага яких в структурі доходів в різних країнах коливається в межах 10 до 50 %. Неподаткові надходження в провідних країнах світу утворюють на рівні 10 % бюджетних доходів.

Основна частина доходів бюджетів країн членів ЄС формується шляхом мобілізації податкових надходжень, частка яких коливається від 82 до 97 %. Найвищий рівень податкової складової у структурі доходів консолідованих бюджетів, 94 – 97 відсотків, мають Бельгія, Великобританія, Нідерланди та Сполучені Штати Америки, найнижчий – від 83 до 86 % – Німеччина, Португалія, Греція та Угорщина.

Базовим напрямком фінансової політики Естонії є збалансованість державного бюджету, за виключенням іноземного і місцевого кредитування. Естонія дуже обережно ставиться до залучення іноземних кредитів для фінансування державних видатків. При цьому обсяги зовнішніх кредитів держави не повинні перевищувати 25% річних доходів державного бюджету. Відповідно, урядові гарантії під кредити не повинні перевищувати 15% доходів державного бюджету. Протягом фінансового року сума нових зовнішніх кредитів не повинна бути більше 15% доходів державного бюджету, а затверджує всі кредити Державна Асамблея.

В Угорщині місцеві органи влади мають власні активи й самостійно розпоряджаються бюджетними доходами й видатками. Бюджет місцевих органів влади повністю діє за законами планування та виконання державного бюджету в частині законності і правильності використання державних фондів, але, разом з тим, процес наповнення місцевих бюджетів є зовсім незалежний від держави.

Самостійні доходи формуються на основі місцевих податків, які визначаються стягуються місцевою владою згідно з чинним законодавством. На сьогодні місцеві органи влади можуть накладати майновий податок на нерухомість і землю; комунальні податки на ділянки землі або будинки що перебувають у власності або оренді громадян; податок на туризм; прибуткові податки на комерційну діяльність. Муніципальні органи влади можуть обирати джерела

оподаткування, але суб'єкти можуть обкладатися податком тільки один раз.

В Латвії відповідно до Закону «Про бюджет і керування фінансами», прийнятому 24 березня 1994 року, місцеві органи влади мають право незалежно формувати й приймати свої бюджети, а також підвищувати розмір бюджетних надходжень із метою забезпечення постійної й надійної фінансової бази. Крім того, Закон «Про бюджети місцевих органів влади», прийнятий 29 березня 1995 року, дає органам місцевого самоврядування право звільняти від виплати податку у випадку внесків у місцеві бюджети, а також призначати місцеві збори, установлюючи ставки зборів відповідно до закону «Про податки й штрафи». Місцеві органи влади мають право стягувати збори за: послуги, що надаються місцевими органами влади; розваги в громадських місцях; туризм; торгівлю в громадських місцях; утримання окремих видів тварин; перевезення з перетином певних зон; рекламу в громадських місцях; володіння човнами, моторними човнами і яхтами; використання символіки місцевих органів влади.

Податкова система Німеччини базується на принципах, сформованих свого часу ще Л. Ерхардом, другим федеральним канцлером ФРН, який займав цю посаду в 1963—1966 рр. На сьогодні Німеччина — одна з небагатьох країн, де застосовується не тільки вертикальне, а й горизонтальне вирівнювання доходів. Високодохідні землі, наприклад, Баварія, Вюртемберг, Північний Рейн-Вестфалія, перераховують частину своїх фінансових ресурсів менш розвиненим землям, таким як Саксонія. Це стало підсумком багаторічного розвитку податкової системи.

У Німеччині налічується 40 видів податків. Найбільш важливі податкові джерела формують відразу два або три рівні бюджету — федеральний, земельний і місцевий. Спільними є податок на доходи, податок на корпорації, ПДВ. Федеральні податки такі: доходи від фінансових монополій, митні збори, податок з вантажного автотранспорту, разовий податок на майно. Земельними є податок на майно, податок на спадок, податок на автомашини, податок на пиво тощо. У державних доходах податок на додану вартість становить приблизно 28 %. Але основні продовольчі товари, а також книжкова продукція

оподатковуюються за ставкою 7 %. Взагалі не обкладаються податком медичні і страхові послуги.

Розвиток державного сектору економіки у Німеччині протягом двох останніх десятиліть мав певні специфічні риси. У 1990-х роках швидкими темпами й у великих масштабах здійснювалась приватизація в колишніх східних землях Німеччини. Спочатку планувалось за допомогою доходів від приватизації східнонімецьких об'єктів покрити витрати на відновлення рівня економічного розвитку цих земель. Але стало зрозуміло, що це абсолютно нереально, бо їх велика частина знаходилася в такому стані, що просто не могла зацікавити потенційного інвестора. Довелося спершу вкласти 53 млрд євро, перш ніж вони і були доведені до рівня, який міг би зацікавити приватних власників. Якщо на початку 1991 р. у нових федеральних землях приватними були лише близько 14 % усіх підприємств, то до початку 1994 р. вже 66 % знаходилися у приватній власності, а до початку 1998 р. приватизація була практично завершена. У приватні руки були передані практично всі підприємства, які раніше були державними. Всього на початок 2004 р., коли було офіційно оголошено про завершення цих процесів, було реалізовано приблизно 44,7 тис. приватизаційних контрактів.

В інших країнах єврозони бюджет знаходиться в глибокому мінусі, причому мало кому з них зараз вдається виконати вимогу Брюсселя щодо утримання дефіциту на рівні 3% ВВП.

РОЗДІЛ 2. СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК СИСТЕМИ ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ БЮДЖЕТУ В УКРАЇНІ

2.1. Становлення системи формування доходів бюджету

Із зростанням потреб держави та її ролі в економіці збільшувалися обсяги доходів бюджету, історично змінювалися форми і методи їх мобілізації. Можна без перебільшення визначити, що більшість воєн, міждержавних конфліктів, революцій були розв'язані навколо джерел формування доходів бюджету та податкових надходжень зокрема. Вихідний початок аналізу доходів бюджету потребує відстеження розвитку внутрішньої логіки процесів їх формування через історичну ретроспективу становлення системи фінансово-економічного регулювання. Зазначеному має сприяти розкриття періодизації її становлення із виявленням ключових віх еволюції. Поряд із цим перспективна розробка засадничих принципів трансформацій та удосконалення має спиратися на історично сформовані культурно-ментальні традиції та інституційні засади.

Існує чимало різних підходів до характеристики еволюції національних податкових систем, але принаймні один з них пройшов випробування часом та вважається класичним. Періодизації видатного російського економіста українського походження, першого провідного фахівця з фінансового права кінця XIX ст. Янжула І.І. дотримується абсолютна більшість науковців:

1. Первісні епохи існування держави – податки були нерозвинені та замінювалися іншими джерелами доходів. Іншою причиною була нерозвиненість грошового господарства, що замінювалося натуральним;
2. Середні віки XVI-XVIII ст. – податки призначалися для відомої, конкретно визначеної цілі на короткий термін, а їх назви вказували на сутність та випадковість, тимчасовість та перехідне значення;
3. XIX-XX ст. – податки склали $\frac{2}{3}$ державних доходів Росії, Англії, Франції.

В основу даної періодизації закладене перетворення податків із надзвичайного та тимчасового до регулярного джерела доходів бюджету, тобто становлення фіскальної функції оподаткування. Водночас сучасний етап

посилення антикризової контрциклічної ролі держави потребує розширеного розкриття підходів щодо еволюції формування доходів бюджету з позицій становлення системи фінансово-економічного регулювання, зокрема їх розподільно-регулюючої функції. Спробуємо запропонувати підхід, що ґрунтується на застосуванні основі історичного матеріалізму – теорії розвитку суспільства, розробленої в ХІХ-ХХ ст. в працях К. Маркса та Ф. Енгельса, в основі якого лежить теза про матеріальне виробництво як фундаментальну основу суспільства. Історичний процес, в свою чергу, визначається як послідовна і закономірна зміна суспільно-економічних формацій, обумовлена зростанням і вдосконаленням продуктивних сил.

Як розкрито у таблиці 2.1.1, торговельні відносини та стрімкий промисловий розвиток сприяли становленню систем фінансово-економічного регулювання та ринкових інститутів провідних економік світу.

Таблиця 2.1.1

Еволюція формування доходів бюджету з позицій системи фінансово-економічного регулювання (ФЕР) на базі періодизації технологічних укладів

Характеристика технологічного укладу	Формування доходів бюджету з позицій ФЕР
Перша хвиля (1785-1835 рр.) сформувала технологічний уклад, заснований на нових технологіях у текстильній промисловості, використанні енергії води.	Доходи від державної власності та маєтностей, монополій, воєнних походів, повинностей, монетна регалія. Початок становлення фіскальної функції з непрямого митного та акцизного оподаткування, а пряме – еволюціонує з подимного (подвірного) до подушного.
Друга хвиля (1830-1890 рр.) – прискорений розвиток транспорту (будівництво залізниць, парове судноплавство), виникнення механічного виробництва в усіх галузях на основі парового двигуна.	Зростання обсягів державного втручання із поширенням всезагального виборчого права [20, с. 6-7] вимагає розширення обсягів доходів. Інтенсифікація виробництва від мануфактурного до фабричного способу в шкідливих та/або ризикованих умовах зумовлює виникнення та становлення соціального страхування.
Третя хвиля (1880-1940 рр.) базується на використанні в	Завершення становлення фіскальної функції податків уможливлено обліком

<p>промислового виробництві електричної енергії, розвитку важкого машинобудування та електротехнічної промисловості на основі використання сталевого прокату, нових відкриттів в області хімії. Впровадження радіозв'язку, телеграфу, автомобілів. З'являються великі фірми, картелі, синдикати, трести.</p>	<p>платників. Завершення епохи нагромадження капіталу дає передумови майнового оподаткування. Становлення акціонерної форми власності, яка була покликана реалізувати масштабні виробничо-інфраструктурні проекти, надало змогу поширення технік прямого оподаткування прибутку підприємств.</p>
<p>Четверта хвиля (1930-1990 рр.) сформувала уклад, заснований на подальшому розвитку енергетики з використанням нафти і нафтопродуктів, газу, засобів зв'язку, нових синтетичних матеріалів. Ера масового виробництва автомобілів, тракторів, літаків, різних видів озброєння, товарів народного споживання. З'явилися та широко поширилися комп'ютери і програмні продукти для них, радары. Організовано масове виробництво на основі конвеєрної технології. З'явилися транснаціональні та компанії, які здійснювали прямі інвестиції в ринки різних країн.</p>	<p>Утвердження та зміцнення системи державного стимулювання сукупного попиту після кризи надвиробництва Великої Депресії (1929-1933). Панування природних монополій та олігополій на ринку, початок концентрації фінансово-банківського капіталу зумовлюють необхідність специфікації системи бюджетно-податкового регулювання їх діяльності. Інфляційні збурення та зміна валютних систем ускладнюють монетарне регулювання. Автоматизація обліку платників податків, їх доходів та власності. Скорочення доходів від державної власності.</p>
<p>П'ята хвиля (1985-2035 рр.) спирається на досягнення в галузі мікроелектроніки, інформатики, біотехнології, генної інженерії, нових видів енергії, матеріалів, освоєння космічного простору, супутникового зв'язку і т. п. Відбувається перехід від розрізнених фірм до єдиної мережі великих і дрібних компаній, з'єднаних електронною мережею на основі Інтернету, які здійснюють тісну взаємодію в галузі технологій, контролю якості продукції, планування інновацій.</p>	<p>Агресивне податкове планування суб'єктів господарювання зумовлює транскордонне ФЕР формування доходів бюджету із посиленням ролі наднаціональних утворень та міжнародних організацій. Започаткування оподаткування електронної комерції та нематеріальних активів. Україна: Становлення національної фінансово-бюджетно-податкової системи. Запозичення та імплементація прогресивних міжнародних практик ФЕР для формування доходів бюджету.</p>

Допоки технологічні новації СРСР були власноруч розробленими, фінансово-економічній система країни залишалася самодостатньо замкненою. Механізм формування доходів та зборів залишався практично незмінним впродовж 70 років існування держави, відповідаючи завданням функціонування адміністративно-планової системи господарювання. Виходячи з того, що технологічні новації у промисловості Україні здебільшого доводиться наздоганяльно імплементувати із зарубіжного досвіду, то відповідно напрями розвитку системи фінансово-економічного регулювання для формування доходів бюджету також об'єктивно приречені запозичуватися та адаптуватися із світової практики. Впродовж років незалежності власних успішних прикладів реалізації фінансово-економічної регуляторної політики бракує. Запровадження власної національної грошової одиниці було фундаментальною реформою ФЕР.

Найбільшу питому вагу в доходах державного бюджету часів СРСР становив податок з обороту, що передбачав систему цінового регулювання. При зростанні з 10,6 млрд. руб. у 1940 р., 24,2 млрд. руб. у 1955 р. та 91,5 млрд. руб. у 1986 р., його питома вага скоротилася з 58,7% у 1940 р. до 21,8% 1986 р. на користь платежів державних підприємств та організацій з прибутку. Податки з населення займали незначне місце в доходах бюджету, включались позики. Високий ступінь централізації доходів відповідав рівню соціальних видатків.

З проголошенням незалежності України почалася розбудова власної фінансово-економічної системи, яка за майже два з половиною десятиріччя пройшла тривалий та складний шлях розвитку. На початку свого становлення з 1991 р. вона буда слабкою та нестабільною через трансформаційні політичні процеси всередині країни. В законодавчу основу системи фінансово-економічного регулювання формування доходів бюджету лягли наступні акти:

- Конституція України, згідно ст. 67 якої було закріплено, що сплата податки і збори в порядку і розмірах, встановлених законом є конституційним обов'язком кожного громадянина;
- Закон України «Про систему оподаткування», відповідні закони щодо окремих податків, підзаконні та інші нормативно-правові акти;

- Декрет Кабінету Міністрів України «Про місцеві податки і збори»;
- нормативно-правові акти, що окреслюють поле діяльності інституцій, визначають повноваження та відповідальність Міністерства фінансів України, державної податкової, митної та казначейської служб України;
- Закон України «Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами», що врегулював питання заборгованості (недоїмок) платежів до бюджету.

Прийняття Бюджетного кодексу в 2001 р. ознаменувало фундаментальні зміни бюджетної системи України, в тому числі формування доходів бюджету та міжбюджетних відносин. Поряд із цим система ФЕР формування доходів бюджету потребувала консолідації та уніфікація нормативно-правової основи в частині якісного оновлення податкового регулювання, яке ґрунтується на законодавчих засадах. Тривалий час нагальною вимогою на порядку денному залишалася проблема кодифікації податкового законодавства в системоутворюючому нормативному акті, адже фінансово-економічні та адміністративні методи державного регулювання нерозривно поєднані, органічно співіснують та є взаємовизначальними.

В контексті розвитку та модернізації державних фінансів розпорядженнями Кабінету Міністрів України було схвалено Стратегію модернізації (жовтень 2007), Концепцію розвитку (вересень 2012 р.), Стратегію розвитку (серпень 2013 р.) системи управління державними фінансами, а також Концепцію безпеки у фінансовій сфері (серпень 2012 р.), в яких доходам бюджету приділено чільне місце та належна увага. Разом з тим сучасність з перманентними періодами турбулентності у торговельній та фінансово-економічній системах натомість доводить необхідність напрацювання Концепції антикризового управління у системі державних фінансів. Після схвалення Концепції (лютий 2007 р.) та Стратегії (грудень 2009 р.) реформування податкової системи, парафування Угоди про Асоціацію з України з Європейським Союзом із відповідним розділом, на даний час єдиних векторів її розвитку та пріоритетів на майбутнє не окреслено.

З кодифікацією податкового законодавства формально вдвічі зменшено кількість податків та зборів, знижено ставки податку на прибуток, розширено пільги, вдосконалено механізми податкового регулювання та адміністрування спрощенням окремих норм, переглянуто принципи оподаткування. Зокрема виключено 10 загальнодержавних податків та зборів, в т.ч. фактично скасовано 5 та 5 механічно вилучено з їх переліку. Номінально їх кількість змінилася з 25 до 18. Збори за спеціальне використання природних ресурсів розподілено на три групи – лісових, водних та надра, а рентні платежі розподілено на два. З 1 січня 2013 р. скасовано одну з рентних плат із включенням до плати за надра. В результаті загальнодержавних податків та зборів залишилося 17 одиниць.

Відповідно п. 10 підрозділу 4 розділу «Перехідних положень» ПКУ здійснюється поступове зниження ставки податку на прибуток підприємств:

з 01.04.2011 р. – 23%; з 01.01.2012 р. – 21%; з 01.01.2013 р. – 19%; зі зміною з 01.01.2014 р. – 18%; з 01.01.2015 р. – 17%; з 01.01.2016 р. – 16%, а також та податку на додану вартість до 17% у 2015 р. Поряд з цим в процесі удосконалення окремих норм ПКУ було відкориговані базові положення спрощеної системи оподаткування, істотно розширено перелік податкових пільг, вдосконалено податковими механізмами системи екологічного регулювання, ліквідовано більшість відомих схем мінімізації та ухилення від сплати податків та ін. Лібералізація податкового законодавства відбулася також в частині скорочення витрат часу платників на нарахування і сплату податків шляхом спрощення форм звітності та здійснення податкових процедур, а також уточнення повноважень, прав та обов'язків регулятора й платників податків.

В частині місцевих податків та зборів ПКУ кількість номінально скорочено на 10 – з 15 до 5 нині, в т.ч. 2 податки – на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки та єдиний податок. З 1 січня 2011 р. до їх переліку місцевих було віднесено два нових джерела доходів – єдиний податок та збори за провадження деяких видів підприємницької діяльності. Скасування 12 місцевих податків та зборів, що не мали ані фіскального, ані регуляторного значення та виявили себе як малоефективні було покликане з метою зменшення

податкового навантаження та витрат на їх адміністрування. Завдяки прийняттю кодексу податкове законодавство наблизилося до кращих світових стандартів та європейських практик. Перетворення податкового відомства з фіскальної на сервісну службу варто розглядати в контексті загально цивілізаційного поступу України. Зазначені новації дозволили істотно прогресивно поліпшити позиції країни в рейтингу «Doing Business» Світового банку (табл. 1.4.) в частині сплати податків та визнати Україну лідером за темпами здійснення реформ.

Разом з тим довгоочікуваний ПКУ експертним середовищем, науковцями та фахівцями-практиками був визнаний більшою мірою поступально та помірковано еволюційним, аніж революційним документом. В подальшому відбувається перманентне внесення змін до фіскальних актів: так з початку прийняття та станом на початок 2014 р. внесено понад 50 пакетів законодавчих доповнень та змін до ПКУ, понад 30 – до Бюджетного та 12 – до Митного. Подібна практика обумовлена, з одного боку, високим динамізмом змін фінансово-економічного розвитку. Системі державного регулювання бракує послідовності, виваженості, балансу гнучкості тактики та стабільності стратегії.

Податкові реформи набули кульмінації оприлюдненням 12 липня 2012 р. на презентації у Міністерстві фінансів кардинально оновленої Концепції реформування податкової системи та не менш радикальної 23 липня 2013 р., які обидві в основному торкалися зниження податку на додану вартість із запровадженням компенсаційного податку з обороту. Від останнього довелося відмовитися через малу підтримку в бізнес-колах та євроінтеграційні вектори.

Сучасність фактично дозволяє констатувати завершеність етапів становлення (1991-2001 рр.), реформування (2001-2008 рр.) та біфуркаційну трансформацію (2009 р.) формування доходів бюджету з позицій фінансово-економічної системи. Наступний етап (з 2010 р. й дотепер) надалі покликаний характеризуватися активізацією фінансово-економічного регуляторного потенціалу держави в процесі наповнення бюджету із паралельним вдосконаленням фіскальної функції на основі спрощення адміністрування.

Впродовж історичного розвитку доходи бюджету та його податкові надходження зокрема перетворювалися з пасивного на активний чинник регулювання соціально-економічних процесів шляхом започаткування регулярності стягнення. Здобуття Україною незалежності, розбудова ринкової економіки та становлення фінансової системи обумовили необхідність здійснення заходів ФЕР в процесі формування доходів бюджету, започатковане податкове регулювання. Накопичено значний історичний досвід обґрунтування вжиття регулюючих заходів, міри їх застосування, питання дотриманням послідовності та виваженості державних рішень в рамках політичних циклів економічної політики. В процесі аналізу формування доходів бюджету слід спиратися на закладені традиції та досвід функціонування системи державного ФЕР з врахуванням рівня сучасних соціальних, технологічних, інституційних реалій розвитку. Зазначене дозволить зміцнити основу суспільного консенсусу в процесі наповнення державних централізованих фондів бюджетних ресурсів на основі стабільно поступального фінансово-економічного розвитку держави.

2.2 Оцінка формування доходної частини державного бюджету

Система формування доходів державного бюджету знаходиться під впливом постійних трансформаційних змін в економіці та адаптується до нових макроекономічних умов. Доходна частина бюджету є фінансово-економічною основою для здійснення відповідних повноважень учасниками бюджетного процесу та виконання покладених функцій і завдань на органи державної влади. Крім того, показник перерозподілу валового внутрішнього продукту та національного доходу через систему бюджетних доходів суттєво впливає на рівень заощаджень, інвестування та кінцевого споживання, зміну показника сукупного попиту, структуру обсягів виробленої продукції. За умов поступового відновлення економіки важливим є посилення ролі бюджету в стимулюванні внутрішнього попиту, впровадженні високотехнологічного та наукоємного виробництва, сприянні розвитку пріоритетних галузей економіки та створенні належних умов для збільшення кількості самозайнятих осіб. З метою посилення макроекономічної стабільності необхідним при розробці бюджету є дотримання принципу його збалансованості, одночасно забезпечуючи рівноважний обсяг фінансування як економічних так і соціальних програм.

Значення показника валового внутрішнього продукту, що перерозподіляється через бюджетні доходи значною мірою залежить від обсягу та ступеню пріоритетності завдань, функцій держави, обраної моделі

економічного розвитку та соціальної політики. Також, значимий вплив на розмір наведеного показника має обсяг державного сектору економіки, інституційна спроможність органів публічного управління, пріоритети соціально-економічного держави та адміністративно-територіальних одиниць, дієвість заходів бюджетно-податкового регулювання. Важливим є підвищення ефективності управління структурою доходів державного бюджету. Україна належить до групи країн із помірним рівнем перерозподілу валового внутрішнього продукту через бюджетну систему країни, про що свідчать дані таблиці 2.2.1. Відповідно до статті 9 Бюджетної кодексу України доходи бюджету класифікуються за наступними розділами: податкові надходження, неподаткові надходження, доходи від операцій з капіталом, трансферти.

Таблиця 2.2.1

**Питома вага доходної частини Державного бюджету України у ВВП
за період 2007-2016 років, %**

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Доходи	22,42	23,63	22,11	21,68	23,99	24,54	23,04	22,66	26,85	25,69
Податкові надходження	16,19	17,71	16,30	15,46	20,12	19,56	17,93	17,88	20,68	21,14
Неподаткові надходження	5,84	5,58	5,55	6,03	3,78	4,86	4,98	4,36	6,06	4,35
Доходи від операцій з капіталом	0,25	0,22	0,12	0,05	0,04	0,09	0,02	0,06	0,01	0,01
Цільові фонди	0,13	0,11	0,07	0,11	0,02	0,02	0,01	0,01	0,01	0,01
Трансферти від зарубіжних країн	0,01	0,01	0,07	0,03	0,04	0,02	0,10	0,34	0,09	0,18

Середнє значення питомої ваги доходів державного бюджету в валовому внутрішньому продукті за період 2007–2016 років становить 23,66 %, в тому числі в розрізі п'ятирічних періодів: 2007–2011 роки – 22,77 %, 2012–2016 роки – 24,56 %. Податкові надходження є найбільшим джерелом формування доходної частини бюджету, слід відзначити що рівень ефективності заходів податкового

регулювання впливає на стан виконання планових бюджетних показників та стійкість бюджетної системи. Водночас, динаміка надходжень податків є достатньо чутливою до змін низки ендогенних та екзогенних економічних факторів. За умов рецесії актуалізуються питання забезпечення стійких обсягів надходжень до бюджету, розробки програми заходів компенсаційних заходів внаслідок зниження обсягів споживання, падіння ділової активності та реальних доходів населення. В аналізованому періоді ми можемо спостерігати доволі широкий діапазон значень загального рівня оподаткування в межах 15,46–21,14 % від валового внутрішнього продукту. Відповідно середнє значення наведеного показника за період 2007–2016 років складає 18,30 %, в розрізі періодів 2007–2011 років – 17,16 %, 2012–2016 років – 19,44 %. Звертає увагу той факт, що в другій п'ятирічці даного періоду рівень оподаткування є вищим на 2,28 в.п., при чому різке його збільшення зафіксовано у 2011 році. Зазначене, високо ймовірно обумовлено прийняттям Податкового кодексу України, який містив низку новацій щодо зниження кількості податкових пільг, протидії використанню деякими платниками «податкових ям», віднесення рентної плати до податкових надходжень та ряду інших.

Показник частки неподаткових надходжень у валовому внутрішньому продукті коливався від найнижчого значення 3,78 % у 2011 році до найвищого – 6,06 % у 2015 році. Середнє значення даного показника становить 5,14 %, в тому числі у періоді 2007–2011 років – 5,36 %, 2012–2016 років – 4,92 %. Доходи від операцій з капіталом мають стійку тенденцію до зниження у аналізованому періоді від 0,25 % у 2007 році до 0,01 % у 2016 році, відповідно усереднене значення показника складає 0,09 %, в розрізі періодів 2007–2011 років – 0,14%, 2012–2016 років – 0,04 %. Частка надходжень від цільових фондів є незначною, значення наведеного показника знаходяться в межах 0,01–0,13 %, середнє значення становить 0,05 %, відповідно в періоді 2007–2011 років – 0,09 %, 2012–2016 років – 0,01 %.

Вважаємо за доцільне проаналізувати структуру податкових надходжень до державного бюджету, та оцінити динаміку значень відповідного податку в

валовому внутрішньому продукті. За основну аналізу нами взято одну із класифікацій структури оподаткування – поділ податків на прямі та непрямі. Аналіз даних таблиці 2.2.2 свідчить, що найбільше фіскальне значення для державного бюджету мають непрямі податки (податок на додану вартість, акцизний податок, податки на міжнародну торгівлю). Слід відзначити, що непряме оподаткування для країни з трансформаційною економікою містить певні фіскальні переваги, до яких відносяться наступні: широкий діапазон бази оподаткування, наявність функціонального зв'язку з рівнем платоспроможності споживачів товарів і послуг, можливості узгодження економічних інтересів суб'єктів господарювання і держави за рахунок регулювання ринкового попиту, на відміну від оподаткування капіталу.

Таблиця 2.2.2

Динаміка частки податкових надходжень до державного бюджету в ВВП за період 2007-2016 років, %

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Прямі податки, <i>в тому числі:</i>	5,11	5,36	3,95	4,06	6,66	6,09	5,86	5,50	6,51	6,63
- податок на доходи фізичних осіб	-	-	-	-	0,47	0,50	0,52	0,80	2,27	2,51
- податок на прибуток підприємств	4,71	5,01	3,57	3,70	4,21	3,94	3,71	2,52	1,75	2,28
- рентна плата	0,27	0,25	0,29	0,27	1,78	1,42	1,34	1,58	2,36	1,84
Непрямі податки, <i>в тому числі:</i>	11,08	12,35	12,35	11,40	13,46	13,47	12,07	12,38	14,17	14,51
- ПДВ	8,24	9,71	9,26	8,00	10,01	9,88	8,75	8,76	8,97	9,88
- акцизний податок	1,45	1,34	2,33	2,56	2,54	2,65	2,41	2,83	3,17	3,78
- ввізне та вивізне мито	1,39	1,30	0,76	0,84	0,91	0,94	0,91	0,79	2,03	0,85

Сумарно їх частка в ВВП коливається в межах від 11,08 % у 2007 році до 14,51% у 2016 році, середнє значення у періоді 2007–2016 років становить 12,72 %, у 2007–2011 роках – 12,13 %, 2012–2016 роках – 13,32%. У даній групі найвищий обсяг надходжень формується за рахунок податку на додану вартість (далі - ПДВ). Середнє значення питомої ваги даного податку в валовому

внутрішньому продукті за наведений період складає 9,15 %, в тому числі у розрізі періодів 2007–2011 років – 9,04 %, 2012–2016 років – 9,25 %. Факторами, які визначають фіскальну ефективність даного податку є якісний рівень адміністрування, розмір тіньової економіки, стан розвитку галузей економіки та технологічних виробництв із високою часткою доданою вартості, інвестиційна активність та зовнішньоекономічна діяльність суб'єктів господарювання [19]. Враховуючи нейтральність ПДВ по відношенню до ділової активності для держави існує значний потенціал зростання надходжень даного податку при реалізації комплексних заходів щодо зменшення тіньової складової економіки та покращення податкового адміністрування.

Основними проблемами адміністрування податку, незмінно протягом всього періоду справляння ПДВ, які постають перед владними інституціями є зменшення масштабів ухилення від сплату податків, скорочення переліку пільг та створення прозорих механізмів його відшкодування. Значна кількість зловживань зосереджена пов'язана саме із бюджетним відшкодуванням податку, навіть при затвердженні розширеної програми фінансування із МВФ першочерговим завданням податкової політики та введення бізнесу в Україні було визначено створення прозорого механізму відшкодування податку, посилення дієвості податкового контролю за даним процесом. Індикатором проблемності у сфері бюджетного відшкодування є кількість часу з моменту одержання заявки до одержання коштів з бюджету на рахунок платника. За даними рейтингу «Paying Taxes»–2017, середня тривалість цього періоду в 2015 році в Україні становила – 28 тижнів, Грузії – 4 тижні, Литві, Латвії – 6 тижнів, Молдові – 12 тижнів. В 2011 році, незважаючи на встановлені умови щодо права на бюджетне автоматичне відшкодування податку в практичній площині залишалось достатньо багато проблем. І лише змінами до Податкового кодексу згідно Закону України від 21.12.2016 року № 1797-VIII передбачено формування лише одного Реєстру заяв про повернення суми бюджетного відшкодування на основі баз даних Державної казначейської служби України та Державної фіскальної служби України. Також зміни спрямовані на

забезпечення передумов для реального автоматичного відшкодування податку, посилення дієвості податкового контролю та суттєвого зниження витрат часу на здійснення відшкодування, що в цілому позитивно відобразиться на інвестиційному кліматі в державі.

Акцизний податок має вагомий фіскальний потенціал – усереднений показник питомої ваги акцизного податку в ВВП у періоді 2007–2016 років становить 2,51 %, при чому його значення у 2007–2011 роках складає 2,04 %, 2012–2016 роках – 2,51 %. Водночас, даний податок відіграє важливу регулюючу роль у сфері споживання шкідливих підакцизних товарів. При формуванні державної податкової політики владним інститутам слід знаходити баланс між наповненням бюджету та обмеженням споживання відповідних груп підакцизних товарів. Питання зростання ставок акцизного податку, удосконалення механізму адміністрування податку, розширення співробітництва у сфері протидії податковим правопорушенням є надзвичайно актуальними з огляду на імплементацію в практичну площину положень Угоди про асоціацію з Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами [54]. За сучасних умов господарювання необхідним є мінімізації ризиків зростання частки тіньової складової ринків підакцизних товарів.

Аналіз структури надходжень акцизного податку у розрізі підакцизних товарів за 2007–2016 роки свідчить, що найбільший фіскальний результат забезпечуються за рахунок надходжень від тютюнових виробів, питома вага даного підакцизного товару в загальній структурі надходжень складає 39,5 %. Водночас, як можна прослідкувати, оподаткування тютюнових виробів відчутно залежить від стадії економічного розвитку. Підвищення ставок податку відбувалось в умовах фінансової рецесії та подолання її наслідків у 2008–2010 роках, що позначилось на зростанні питомої ваги даної складової податку на 22,9 в.п. Разом з тим, необхідним є реалізація системних дій держави у сфері послідовного зростання рівня оподаткування підакцизних товарів, адже різке збільшення ставок податку не сприяє підвищенню ефективності податкової

системи та зміцненню довіри економічних агентів до фіскальної політики [23]. Середнє значення частки надходжень від оподаткування нафтопродуктів в десятилітньому періоді становить 30,8 % від загальних надходжень акцизного податку. Проте також можна спостерігати нерівномірність темпів зростання надходжень, 1 хвиля підвищення ставок відбувалась у 2010–2012 роках, та друга хвиля прийшла на 2015–2016 роки.

Показник питомої ваги бюджетних доходів від оподаткування спирту та алкогольних виробів в періоді 2007–2016 років поступово знижується в структурі надходжень податку, якщо у 2007 році його значення становило 40,0 % то у 2016 році лише 14,2 %. Усереднений показник питомої ваги надходжень від акцизного оподаткування транспортних засобів становить 3,2 %. Варто також зазначити, що з 2015 року розпочато оподаткування операцій з оптового постачання електричної енергії, частка даної складової у структурі надходжень податку в 2015 році склала 5,5 %, у 2016 році – 4,5 %.

В цілому, можна дійти висновку, що поступово система акцизного оподаткування в Україні адаптується до структури оподаткування ЄС та інших розвинутих економік, про що свідчить збільшення питомої ваги надходжень від реалізації нафтопродуктів, поетапна гармонізація ставок на тютюнові вироби, ставки податку на спирт та алкогольні напої відповідають вимогам Директив ЄС, запроваджено оподаткування електричної енергії. Водночас, потребують посиленої уваги питання подальшої гармонізації підакцизних товарів, які є обов'язковими для оподаткування в ЄС; їх однакового тлумачення як необхідної умови і ідентифікації підакцизних товарів в Україні й державах ЄС; запровадження однакових підходів до визначення податкової бази та встановлення податкових ставок на товари однієї акцизної категорії, а також податкових пільг, що є обов'язковими для надання в усіх країнах ЄС.

Частка ввізного та вивізного мита у валовому внутрішньому продукті країни в середньому за період 2007–2016 років становить 1,07 %, 2007–2011 років – 1,04 %, 2012–2016 років – 1,10 %. При чому чітко прослідковується кореляція даного показника із динамікою темпів

економічного зростання, можна спостерігати різке падіння його значень у 2009 році, потім поступове відновлення у 2010–2013 роках та різкий спад у 2014 році, коли економіка продемонструвала доволі високий спад. Основною причиною різкого зростання значень показника у 2015 році є запровадження додаткового імпортного збору з метою покращення стану платіжного балансу за умов кризи, даний збір забезпечив надходження у 1,27 % від ВВП, таким чином без врахування його надходжень частка мита у ВВП становила 0,74 %, що є дещо меншим показником аніж у минулому році.

Доцільним є розширення можливостей для учасників зовнішньоекономічної діяльності здійснювати тимчасове зберігання товарів на складі одержувача. Конкуренція суб'єктів господарювання, що мають власні склади, стане додатковим стимулом для поліпшення якості складських послуг, оснащення складів новітнім обладнанням, а також зниження вартості складського зберігання, що дозволить мінімізувати витрати учасників зовнішньоекономічної діяльності. Необхідним є розвиток інституту митних складів, в тому числі шляхом надання учасникам зовнішньоекономічної діяльності можливості розміщувати товари на митному складі без попереднього розміщення товарів на складі тимчасового зберігання, а також використовувати митний склад у якості консигнаційного.

Значення показника прямих податків у ВВП за період 2007–2016 років коливаються від найменшого в 2009 році на рівні 3,95 % до найвищого – 6,66 % у 2011 році, середнє значення складає 5,57 %. Потрібно наголосити, що справляння прямих податків має ряд своїх особливостей, які потрібно враховувати при прогнозуванні та плануванні доходної частини бюджету. Перше, розрахунок бази оподаткування є для платника є більш складним у порівнянні з непрямими податками, в то й же час фіскальним органам досить непросто контролювати правильність обчислення цих податків. По-друге, об'єкт оподаткування є нестабільним, і досить сильно його розміри коливаються в процесі циклічного розвитку економіки. По-третє, на території країни присутній нерівномірний розподіл надходжень прямих податків в розрізі

адміністративно-територіальних одиниць. Останній факт створює певні обмеження можливостей регулювання пропорцій зарахування податків до бюджетів різних рівнів, насамперед це стосується податку на прибуток підприємств, який є фундаментальним податком для доходної частини державного бюджету.

Відповідно до Бюджетного кодексу України з 2011 року до доходів загального фонду Державного бюджету України було віднесено 50,0 % податку на доходи фізичних осіб, що сплачується на території міста Києва. З 01 серпня 2014 року були внесені зміни, за якими до доходів державного бюджету зараховувався податок на доходи фізичних осіб у розмірі 25 відсотків на території України (крім міст Києва та Севастополя) та у розмірі 60 відсотків – на території міста Києва [5]. Тому порівняння фіскальної значимості податку для державного бюджету можна здійснювати за 2015–2016 роки, в 2016 році даний показник збільшився на 0,24 в.п.

Податок на прибуток підприємств до 01 січня 2015 року в повному обсязі зараховувався до загального фонду державного бюджету, а після даної дати в обсязі 90,0% (крім податку на прибуток підприємств державної власності, що зараховується до загального фонду державного бюджету в повному обсязі). Слід зауважити, що в межах періоду 2007–2016 років його частка у ВВП доволі сильно коливалась – найменше значення становило 1,75 % у 2015 році, найбільше – 5,01 % у 2008 році, середнє значення наведеного показника складає 3,54 %, в тому числі у 2007–2011 роках – 4,24 %, 2012–2016 роках – 2,84 %. Основним фактором, що вплинув на суттєве зниження фіскальної значимості податку є перехід економіки в стадію рецесії, про що свідчать дані 2009 та 2014–2015 років. В цей час одночасно відбувались банківські кризи, падіння обсягів житлового будівництва, зафіксовано несприятливу кон'юнктуру на зовнішніх ринках *commodities*, що відобразилось на падінні обсягів експорту та ВВП, глибокий спад промисловості. Зазначимо, що сумарно галузі добувної і переробної промисловості, виробництва електроенергії газу, води забезпечують понад 50 % надходжень даного податку. Встановлено, що

динаміка прибутку від підприємств промисловості значною мірою залежить від цінової кон'юнктури на світових та попиту на продукцію, адже ринок збуту підприємств добувної та переробної промисловості більш як на 60 % націлений на зовнішні ринки. З 2014 року пройшла анексія Криму, відбувається військовий конфлікт на Сході України, де зосереджена значна частина підприємств промисловості, що вплинуло на порушення та розрив фінансово-господарських відносин, суттєве зниження експортного потенціалу держави. Крім того, з 2011 року поступово було знижено ставку податку на прибуток підприємств із 25,0 % до 18,0 %, яка діє із 2014 року.

Доцільним є аналіз динаміки показника фінансового результату до оподаткування всіх підприємств економіки та окремо підприємств, які одержали прибуток у 2007–2016 роках. Як свідчать дані, представлені у Додатку Д показник загального фінансового результату до оподаткування достатньо тісно корелював із стадією економічного циклу. Розпочинаючи із 3 кварталу 2008 року, коли економіка входила у стан глибокої рецесії значення наведеного показника різко скоротились у порівнянні з попереднім 2007 роком, а в 2009 році взагалі було одержано від'ємне його значення. У 2010–2011 роках, які характеризуються як період нестійкого посткризового відновлення економіки зафіксовано досягнення позитивного сальдо показника та поступове зростання його значень, однак у 2012–2013 роках чітко прослідковується тенденція до його зниження, що обумовлено другою хвилею рецесії. А в періоді 2014–2016 років було одержано підприємствами сумарний збиток, хоча слід також зазначити, що у 2016 році його розмір суттєво зменшився, що пов'язано із поступовим відновленням економічної активності.

Важливим є дослідження динаміки показника питомої ваги підприємств, які одержали прибуток в розрізі основних видів економічної діяльності. Дані таблиці 2.2.4 свідчать, що середнє значення частки підприємств, які одержали прибуток за період 2007–2016 років становило 65,72 %, в тому числі у 2007–2011 роках – 62,68 %, 2012–2016 роках – 68,76 %. Особливою можна назвати ситуацію при якій у період 2014–2015 років відбулось зростання наведеного

показника, хоча ситуація в економіці погіршилась. Водночас, у 2010 році порівняно з попереднім роком, значення даного показника знизились за видами економічної діяльності, які пов'язані з будівництвом та промисловістю незважаючи на загальний позитивний темп економічного зростання.

Таблиця 2.2.4

**Динаміка частки підприємств, які одержали прибуток
за видами економічної діяльності у 2007–2016 роках, %**

Вид економічної діяльності	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Усього, в тому числі:	67,5	62,8	60,1	59,0	64,0	64,5	65,9	66,3	73,7	73,4
Сільське, лісове та рибне господарство	73,7	71,7	69,9	70,4	85,1	78,3	79,9	84,2	88,5	87,8
Промисловість	66,6	61,1	59,7	59,2	59,2	62,4	63,3	63,3	72,9	72,7
Будівництво	67,9	62,8	57,0	56,1	58,2	60,5	62,3	62,7	71,1	70,7
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт транспортних засобів	70,7	65,9	63,7	61,8	66,6	66,0	67,2	66,7	76,1	75,7
Транспорт та зв'язок	64,5	59,5	56,9	55,8	58,5	61,8	63,1	62,7	70,9	71,6
Фінансова та страхова діяльність	67,0	61,8	60,9	59,8	67,9	60,3	60,6	61,7	63,3	62,9
Операції з нерухомим майном	62,2	58,2	55,5	54,2	62,5	55,3	57,5	56,1	60,6	60,1

У 2011 році відбулося зростання частки прибуткових підприємств по всіх галузях економіки. Це свідчить про те, що після світової фінансової кризи 2008 року, промисловість почала поступово відновлюватись. Можна констатувати, що найбільше значення показника частки підприємств, які одержали прибуток в розрізі видів економічної діяльності за КВЕД-2010 у 2007–2016 роках зафіксовано у сільському господарстві, усереднений показник складає 78,95 %, при чому у 2007–2011 роках він становив 74,16 %, у 2012–2016 роках – 83,74 %. В свою чергу найменше значення аналізованого показника спостерігається у

сфері операцій із нерухомим майном – 58,22 %, в розрізі п'ятирічних періодів – 58,52 % та 57,92 %. З урахуванням здійсненого аналізу надходжень податку на прибуток, який свідчить про вагомий вплив галузі економічної діяльності на обсяг надходжень можна дійти висновку про необхідність врахування при складанні прогнозу надходжень податку до державного бюджету ймовірнісних експертних оцінок розвитку галузей економіки, що посилить рівень його обґрунтованості.

Податкове адміністрування є складною структурою справляння податкових платежів із множинною кількістю ієрархічних процесів. З метою зниження ступеню впливу фінансово-економічних ризиків та ризиків податкових правопорушень важливим є удосконалення інструментарію податкового адміністрування. Держава має адаптувати податковий механізм до нових методів та глибини інтеграційних процесів щодо введення господарської діяльності, кількості та стратифікації платників податків, технологічного прогресу. Реалізація зазначеного безпосередньо впливає на результативність адміністрування податків і зборів, підвищити яку можна за рахунок комплексного застосування інструментів ризик-менеджменту. В процесі проведення податкового контролю моніторинг та перспективний аналіз фінансово-господарської діяльності платника податку має здійснюватися шляхом застосування автоматизованих інструментів ризик-менеджменту. Задля посилення ефективності контролю держава має розробити та імплементувати карту стратегічного податкового ризик-менеджменту, що включає у собі стадії ранжування податкових ризиків, виділення його основних рівнів прояву – макро-, мезо та мікрорівень, оцінка часового горизонту дії та ймовірності їх прояву. Наведені заходи дадуть змогу уникнути помилок універсалізації методів та інструментів управління та протидії даним ризикам, знизити часові витрати щодо ідентифікації податкових порушників шляхом камеральних, документальних та фактичних перевірок платників податків. Важливим є активізація діяльності фіскальної служби щодо попередження податкових

порушень і стимулювання платників податків до добровільної відмови від застосування незаконних схем мінімізації оподаткування.

Інтеграція новітніх автоматизованих систем у діяльність органів Державної фіскальної служби України дозволить акумулювати, систематизувати та узагальнити дані проведених перевірок, що сприятиме удосконаленню критеріїв груп податкових ризиків та зниженню можливостей щодо ухилення від сплати податків [50]. По відношенню до категорій платників, які належать до високого рівня ризиків буде проводитись більш ретельні податкові перевірки, а для категорій із незначним ступенем ризиків варто застосовувати мінімальні контрольні заходи. Вищесказане сприятиме зміцненню довіри платників до фіскальних органів та вивільнить трудовий ресурс на групи платників з високим ступенем ризику. Окрему увагу слід приділити аналізу середньозважених показників фінансово-господарської діяльності у розрізі галузей економіки з урахуванням розміру підприємств. Пріоритетним завданням податкових органів є перехід до системних дій щодо ідентифікації та протидії податковим правопорушенням, застосування дієвих інструментів податкового контролю. Важливо розширити комунікаційні зв'язки між платником податків та фіскальними органами, упорядкувати інституційні засади такої взаємодії. Вважаємо своєчасним та актуальним розвиток інституту податкового моніторингу даних бухгалтерського та податкового обліку. Зазначене дозволить зменшити витрати на адміністрування податків у частині проведення податкових перевірок, судових витрат та знизити кількість судових спорів.

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ЗМІЦНЕННЯ ДОХІДНОЇ ЧАСТИНИ БЮДЖЕТУ В УКРАЇНІ

3.1. Проблеми та напрями реструктуризації дохідної частини бюджету

Бюджет держави завжди є компромісом між основними соціально-економічними групами в країні. Це компроміс між загальнодержавними та приватними інтересами громадян стосовно оподаткування доходів і власності, між центром і регіонами щодо розподілу податків і субсидій, між інтересами окремих галузей і фірм стосовно державних замовлень.

Так, О.В. Кальмук наголошує на необхідності швидкого реформування державної системи оподаткування, шляхом застосування обґрунтованих податкових пільг, легалізації "тіньової" економіки унаслідок зниження податкового тиску та спрощення системи стягнення податків через зменшення їхньої кількості.

Іванова Л.М. підтримує модель переходу до переважного оподаткування прямими податками, оскільки потрібно враховувати неможливість значної частини населення України. Також пропонується замінити ПДВ на податок з продажів, що є простішим в адмініструванні.

Карпінський Б.А. пропонує вдосконалити систему оподаткування з метою реального зниження податкового тиску на суб'єктів господарювання, скасувати численні податкові пільги, які значно порушують територіальну справедливість оподаткування й руйнують економічну мотивацію органів місцевої влади щодо нарощування податкової бази, поліпшити процеси адміністрування податків.

Фадєєва Г.М. зазначає, що реформування з метою удосконалення податкової системи повинно відбуватися у напрямку скорочення податкових пільг, посилення прозорості їх надання та цільового їх спрямування.

Доходи державного бюджету є фінансовою базою діяльності держави. Їхній склад, форми мобілізації залежать від системи і методів господарювання,

а також від економічних завдань, які вирішує суспільство в той чи інший період.

У розвинених країнах Європи частка податків у ВВП становить приблизно 40-42 %. В Україні вона змінювалася в межах 30-32 %, незважаючи на вищий рівень оподаткування доходів громадян. Основною причиною цього вважають "тіньову" економіку, яка, за оцінками аналітиків [4], досягнула загрозливих масштабів і становить близько 50- 60 % податкових платежів, які повинні поступати до бюджетів.

Податок на додану вартість вже давно багато експертів називають одним із найбільш "кримінальних" податків, тому що процедура його відшкодування породила багато корупційних схем. Хоча ПДВ і належить основна роль у формуванні доходів загального фонду, його нетто внесок (надходження за мінусом повернення) є порівняно малим. Іншими словами, ПДВ перетворився на засіб "вимивання" грошей із бюджету за рахунок коштів населення.

Світовий банк (СБ) назвав Україну однією з країн із найбільш складною системою оподаткування. За рейтингом СБ і IFC, система адміністрування податків в Україні – одна з найскладніших у світі. Україна посідає 181 місце серед 183 країн світу за показниками умов сплати податків.

Викладене свідчить про неефективність системи надходження коштів до Державного бюджету України загалом та загального фонду зокрема, як його структурної частини.

Тому потрібно здійснити невідкладні реформи у бюджетній системі, зокрема щодо формування доходної частини Державного бюджету, насамперед, шляхом удосконалення Податкового кодексу України, який би чітко регламентував відносини у сфері оподаткування, відчутно послабив податковий тиск, спростив процедуру податкового адміністрування та створив надійний захист прав платників податків.

Наступним кроком повинно стати зміщення акценту з оподаткування переважно непрямими податками в бік прямих. Тобто оподаткування непрямими податками не можна вважати остаточною метою створення

ефективної системи формування доходів загального фонду. Вона може бути лише проміжною з наступним переходом до системи оподаткування переважно прямими податками. При цьому непрямі податки повинні бути як і джерелом наповнення бюджету, так і інструментом у боротьбі зі шкідливими виробництвами, умовами праці, звичками тощо.

Систему сплати ПДВ доцільно докорінно реформувати або запровадити на його основі новий податок. Останнім часом пропонують замінити ПДВ на податок з продажу (реалізації) [24].

Прихильники існування ПДВ у чинній редакції посилаються на такі аргументи: у разі скасування ПДВ скоротяться витрати держбюджету на третину; податок із реалізації має таку ваду, як кумулятивний ефект; запровадження податку з реалізації перешкоджатиме розвитку малого і середнього бізнесу; при використанні податку з реалізації буде неможливо визначити його частку у вартості продукції, а значить і повністю відшкодувати його при експорті.

Прихильники заміни існуючого ПДВ на податок з реалізації посилаються на такі його вади: ПДВ залишається невиправдано складним в адмініструванні і непередбачуваним податком; порядок сплати податку не завжди однаковий для однотипних підприємств однієї галузі; постійні затримки з відшкодуванням податку на додану вартість знижують ліквідність підприємств.

Подальше реформування потрібно здійснювати також із зменшенням кількості податків та зборів, які мають мале фіскальне значення і їх важко адмініструвати. При цьому пропонується як скасовувати деякі неефективні податки та збори, так і, за змогою, їх об'єднувати та вдосконалювати. У процесі податкового реформування потрібно скасувати податкові пільги, які надаються за галузевим принципом, а також припинити економічні експерименти, пов'язані з пільговим оподаткуванням. Одночасно потрібно передбачити можливості стимулювання інноваційної та інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання незалежно від того, до якої галузі вони належать [30, 31].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Виходячи з викладеного, основними шляхами удосконалення чинної системи формування Державного бюджету України загалом та загального фонду, як його структурної частини зокрема, є: зміщення акценту на оподаткування переважно прямими податками та зборами; удосконалення непрямого оподаткування, шляхом заміни ПДВ податком з продажу (реалізації); зменшення кількості податків та зборів, що мають мале фіскальне значення та важкі в адмініструванні; скасування різноманітних галузевих пільг, стимулювання інноваційної та інвестиційної діяльності, підтримка вільних економічних зон.

Актуальними також залишаються дослідження щодо порядку та механізмів заміни ПДВ на податок з продажу, зменшення кількості податків та зборів, заміни існуючих новими, досконалішими, податками та зборами, які стимулюватимуть інноваційну та інвестиційну діяльність суб'єктів підприємництва.

3.2. Основні завдання бюджетної політики у сфері доходів

При формуванні доходної частини бюджетів існує необхідність забезпечити: підвищення рівня взаємодії органів виконавчої влади при формуванні прогнозних показників доходної частини державного бюджету України та при виконання планових показників надходжень, затверджених в рамках відповідного Закону України про державний бюджет; підвищення рівня взаємодії органів стягнення із платниками податків: переорієнтація роботи органів стягнення з платниками податків із застосування методів примусового стягнення податків, зборів (обов'язкових платежів) до бюджетів всіх рівнів та державних цільових фондів на добровільне виконання податкових зобов'язань.

Встановити, що основними джерелами формування доходної частини бюджетів залишатимуться податкові надходження, в складі яких виділятимуться податок на додану вартість, податок на прибуток підприємств та податок з доходів фізичних осіб. Відповідно, визначатимуться і напрямки

податкового регулювання економіки, за напрямками, запропонованими в рамках державної податкової та митної політики України.

При формуванні дохідної частини Державного бюджету України в контексті додержання вимог Бюджетного кодексу України щодо обґрунтування необхідності поділу бюджету на загальний та спеціальний фонд слід відзначити недопустимість формування спеціального фонду Державного бюджету України за рахунок негрошової форми розрахунків, в т.ч. шляхом відшкодування податку на додану вартість в рахунок платежів, що зараховуються до спеціального фонду Державного бюджету України.

Рационалізація системи податкових пільг, що надаються юридичним та фізичним особам у відповідності до положень національного законодавства з питань оподаткування, поетапне обмеження та скасування економічно необґрунтованих та неефективних податкових пільг.

З цією метою необхідно:

- провести інвентаризацію пільг, розробити та затвердити методику визначення втрат бюджету від надання податкових пільг та складання статистичної звітності з цього питання;
- уточнити перелік національних економічних пріоритетів під кутом зору реалізації порівняльних переваг української економіки, забезпечення економічної безпеки держави та її інтеграції в світову економіку;
- вважати першочерговим завданням стимулювання інвестиційно-інноваційної (НДДКР) діяльності підприємств, вирішення якого дозволить економіці України забезпечити конкурентоспроможність на світовому ринку;
- скасувати інші галузеві податкові пільги, замінивши їх більш прозорими формами державної фінансової підтримки.

Запровадити нові підходи до надання податкових пільг в галузі, що визнана пріоритетною:

- перейти до надання податкових пільг виключно на реалізацію конкретних програм, пов'язаних з реорганізацією виробництва, впровадженням інновацій, переходом на виробництво на рівні світових стандартів;

- перейти до укладання угоди між органом податкової служби і суб'єктом підприємницької діяльності, якому надаються податкові пільги, на предмет постійного моніторингу виконання зазначеним суб'єктом умов надання податкових пільг;
- передбачити механізм контролю за витрачанням податкових пільг пов'язаних з стимулюванням, або здешевленням виробництва:
- податкові органи та контрольно-ревізійної служби здійснюють контроль за правильністю нарахування та цільового використання податкових пільг;
- податкові пільги використані не за призначенням вилучаються до відповідного бюджету з нарахуванням пені в розмірі 120 відсотків ставки Національного банку України.
- передбачити персональну відповідальність керівників суб'єктів підприємницької діяльності за цільове використання коштів, вивільнених внаслідок надання податкових пільг.

Крім того, необхідно створити міжвідомчу комісію з представників Міністерства фінансів України, Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції, Державної податкової адміністрації України, Комітету Верховної Ради України з питань фінансів і банківської діяльності, (за згодою) та інші, яка буде готувати висновки, щодо доцільності збереження, скасування та запровадження податкових пільг.

Однозначно заборонити проведення економічних експериментів в окремих галузях та комплексах, що супроводжуються наданням податкових пільг та ввести мораторій на запровадження пільгових режимів для розвитку окремих територій. Для забезпечення розвитку проблемних територій необхідно застосовувати інші інструменти державної підтримки, зокрема заходів державного стимулювання розвитку депресивних територій передбачених законопроектом “Про стимулювання розвитку регіонів”, який прийнято Верховною Радою України у першому читанні та у даний час опрацьовується у комітетах ВР України.

Стимулювання розвитку виробництва має відбуватися виключно за рахунок пільг по податку з прибутку підприємств.

Разом з тим, виходячи з того, що в силу ряду факторів не всі розроблені інвестиційні проекти у пріоритетних видах економічної діяльності реалізовані і поки що не вплинули на показники регіонів їх розташування, пропонується не скасовувати спеціальний економічний статус цих територій.

Законодавчого врегулювання потребує питання щодо скасування пільг із сплати ввізного мита на сировину та матеріали, що імпортуються суб'єктами СЕЗ та ТПР для реалізації інвестиційних проектів, без поширення цієї норми на інвестиційні проекти, які уже реалізуються за укладеними договорами.

Необхідно внести зміни до законів щодо створення та функціонування СЕЗ та ТПР, в частині врегулювання питання щодо застосування механізму відшкодування суб'єктами СЕЗ і ТПР наданих пільг у разі дострокового розірвання договору (контракту), а також законодавчо визначити термін “інвестиційний проект”, умов і наслідків внесення змін до затверджених інвестиційних проектів та договорів (контрактів) на їх реалізацію.

Одночасно слід внести зміни до Типового договору (контракту) на реалізацію інвестиційних проектів у СЕЗ та ТПР, в частині підвищення відповідальності сторін, передусім інвестора щодо умов його виконання. Визначити норми щодо непоширення пільг зі сплати податку на прибуток, на частину прибутку, одержаного суб'єктами підприємницької діяльності від освоєння інвестицій, що були здійснені за рахунок коштів відповідних бюджетів. Ввести обов'язкове складання звіту про цільове використання суб'єктами господарювання устаткування та обладнання, ввезених ними в пільговому режимі оподаткування на території СЕЗ і ТПР.

Вирішення проблеми погашення податкових боргів платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами. Зокрема, пропонується відновити на практиці інститут стягнення податкової заборгованості з дебіторів платників податків, які мають заборгованість перед бюджетом та законодавчо визначити першочерговість таких заходів.

Зниження рівня податкового навантаження на економіку країни та суб'єктів господарювання, в тому числі, шляхом зниження ставки оподаткування податку на додану вартість та гармонізації ставок оподаткування по податку на прибуток підприємств, податку з доходів фізичних осіб та нарахувань на фонд заробітної плати.

Зниження затрат на адміністрування податкової системи, в т.ч. оптимізація структури податкової системи, скасування незначних з точки зору наповнення бюджету, проте складних, затратних та проблемних в адмініструванні, податків, зборів (обов'язкових платежів).

Кодифікація та систематизація всіх законодавчих актів України з питань оподаткування шляхом прийняття Податкового кодексу України.

Податок на додану вартість: введення системи ПДВ-рахунків; скасування вексельної форми сплати ПДВ з ввезених на територію України товарів; заборони відшкодування податку на додану вартість в рахунок інших платежів, що зараховуються до Державного бюджету України; запровадження єдиного порядку відшкодування ПДВ при експортних операціях та від'ємного значення декларацій ПДВ, що утворюється внаслідок ведення господарської діяльності всередині країни; відшкодування ПДВ з бюджету пов'язати з погашенням кредиторської заборгованості платника податку, в складі якої знаходяться суми податку на додану вартість не сплачені постачальникам; встановити єдиний термін бюджетного відшкодування податку на додану вартість три місяці з дня подачі податкової декларації з ПДВ з негативним значенням.

Податок на прибуток підприємств: правила ведення податкового обліку з податку на прибуток підприємств наблизити до стандартів бухгалтерського обліку, що суттєво спростить адміністрування податку та підвищить рівень його керованості як способу наповнення доходної частини Державного бюджету та інструменту державного регулювання економіки; заборонити відносити на валові витрати нараховані та несплачені податки, які зараховуються до бюджетів усіх рівнів; оптимізувати амортизаційну політику для цілей оподаткування. За кількісними характеристиками суми

амортизаційних відрахувань мають відповідати економічно обґрунтованій вартості спожитого капіталу, стимулюючи тим самим його ефективне оновлення, також забезпечуючи оптимальне врахування інтересів Державного бюджету та платників податків при визначенні суми податкового зобов'язання з податку на прибуток підприємств. Амортизаційні потоки грошових коштів, що виникають у підприємств, мають розглядатися як могутній внутрішній інвестиційний ресурс. Податкова амортизація при цьому є ефективним механізмом податкової політики, який головним чином спрямований на сприяння економічному зростанню.

На даний час реалізація податкової політики передбачає:

1. Розроблення та внесення змін до Податкового кодексу України з метою:
 - зміни ставок оподаткування, визначених в абсолютних значеннях, з урахуванням індексів споживчих цін, індексів цін виробників промислової продукції щодо деяких податків і зборів;
 - розширення бази оподаткування податком на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, для зміцнення фінансової основи місцевих бюджетів;
 - адаптації податкового законодавства України до законодавства Європейського Союзу;
2. Підписання конвенцій про уникнення подвійного оподаткування з іншими державами;
3. Вжиття комплексу заходів щодо вдосконалення законодавства з питань митного контролю, митно-тарифних та нетарифних заходів регулювання зовнішньої торгівлі з метою недопущення ухилення від сплати митних платежів;
4. Удосконалення взаємодії податкових та митних органів у частині поліпшення адміністрування платежів до бюджету та уникнення необґрунтованих втрат доходів бюджету;
5. Зменшення податкового навантаження на суб'єктів господарювання та удосконалення системи адміністрування податків, що сприятиме збільшенню

обсягів власних коштів підприємств, які можуть бути спрямовані на інвестиційні цілі;

6. Детінізацію економіки і доходів громадян, що забезпечить збільшення надходжень бюджетів та фондів загальнообов'язкового державного соціального і пенсійного страхування без посилення фіскального навантаження;

7. Забезпечення належного контролю за правомірністю отримання податкових пільг суб'єктами господарювання та цільовим використанням таких пільг;

8. Своєчасне бюджетне відшкодування податку на додану вартість, у тому числі автоматичне бюджетне відшкодування, згідно з вимогами Податкового кодексу України та недопущення виникнення заборгованості бюджету з відшкодування цього податку;

9. Посилення контролю за справлянням акцизного податку на спирт, лікєро-горілчану продукцію та тютюнові вироби, насамперед шляхом вжиття заходів щодо недопущення їх підпільного виробництва та контрабандного ввезення таких підакцизних товарів на територію України;

10. Інтенсифікацію процесу стягнення податкового боргу.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

У результаті проведеного дослідження теоретичних та практичних питань формування державного бюджету зроблені наступні висновки:

1. Центральне місце в системі доходів держави займають доходи Державного бюджету. З їх допомогою забезпечується мобілізація основної частини фінансових ресурсів держави при формуванні бюджетних і позабюджетних фондів, що необхідні для фінансового забезпечення виконання державою покладених на неї функцій.

2. У сучасних умовах трансформаційних змін у світовому співтоваристві успішне функціонування економіки визначається пріоритетами й ефективністю бюджетної політики у сфері доходів. Зарубіжний досвід управління економікою демонструє гармонійне поєднання форм, методів і важелів податкового регулювання. В умовах інтеграції України у світове співтовариство особливої актуальності набуває необхідність урахування світового досвіду організації бюджетного менеджменту на етапі реалізації інноваційної економічної політики.

Основна частина доходів бюджетів країн членів ЄС формується шляхом мобілізації податкових надходжень, частка яких коливається від 82 до 97 %. Найвищий рівень податкової складової у структурі доходів консолідованих бюджетів, 94 – 97 відсотків, мають Бельгія, Великобританія, Нідерланди та Сполучені Штати Америки, найнижчий – від 83 до 86 % – Німеччина, Португалія, Греція та Угорщина.

Модель бюджетного федералізму властива для країн із федеральним державним устроєм. За цією моделлю розмежування видатків між рівнями влади здійснюється відповідно до географічних зон споживачів суспільних благ на договірній основі. У світовій практиці вона поділяється на централізовану під- модель, для якої характерна значна автономія і відсутність тісних внутрішніх фінансових міжурядових відносин, і кооперативну, за якої співпраці органів влади різних рівнів належить значна роль. Серед різновидів

бюджетного федералізму найпоширенішою є кооперативна підмодель, яка характерна для більшості економічно розвинених країн із федеральним державним устроєм. Модель бюджетного унітаризму характерна, як правило, для унітарних країн. За цією моделлю активна роль у внутрішніх фінансових відносинах між органами влади належить в основному тільки центральній владі, яка зазвичай проводить досить жорстке вирівнювання забезпеченості територій бюджетними ресурсами. Місцева та регіональна влада є лише виконавцями. Змішана модель унітаризму характерна для економічно розвинених країн з унітарним державним устроєм, до якої перейшли більшість країн. Виходячи із принципу субсидіарності, в них відбувається перерозподіл сфер компетенцій та джерел фінансування між рівнями влади, впроваджується механізм узгоджень централізованих рішень з органами місцевого самоврядування. Деякі країни пішли шляхом утворення автономних територіальних одиниць (Іспанія) або перейшли від унітарного державного устрою до федерального (Бельгія).

3. Система формування доходів бюджету як динамічна система, що розвивається в залежності від економічних перетворень, має задіяти відповідні регуляторні механізми. Доходи бюджету є вагомим інструментом бюджетного регулювання. В залежності від показників економіки необхідним є коригування завдань бюджетного регулювання, інструментів та важелів для їх досягнення з метою забезпечення розвитку макроекономічного середовища, здійснення послідовних та ефективних заходів у податково-бюджетній сфері. В умовах трансформаційних перетворень бюджетна політика має реалізовувати адаптаційно-регуляторний потенціал з метою забезпечення стабільності державних фінансів.

4. Бюджетна політика у сфері доходної частини бюджету має бути спрямованою на підвищення фіскальної результативності податків, проведення гармонізації податкового регулювання згідно міжнародних стандартів. Показник питомої ваги доходів державного бюджету в валовому внутрішньому продукті за період 2007–2016 років становив 23,66 відсотка. Податкові надходження складають 77,18 відсотка обсягу доходної частини бюджету.

Доцільним є удосконалення системи оцінки та збору податкових зобов'язань, у тому числі за рахунок спрощення митних процедур. Для підтримки інвестиційно-інноваційної активності вітчизняних підприємств можливим є перехід до оподаткування розподіленого прибутку і використання підвищеного коефіцієнту амортизації основних фондів при реалізації інвестиційних проектів.

5. На даний час існує необхідність швидкого реформування державної системи оподаткування, шляхом застосування обґрунтованих податкових пільг, легалізації "тіньової" економіки унаслідок зниження податкового тиску та спрощення системи стягнення податків через зменшення їхньої кількості; перехід до переважного оподаткування прямими податками; вдосконалення системи оподаткування з метою реального зниження податкового тиску на суб'єктів господарювання, скасувати численні податкові пільги, які значно порушують територіальну справедливість оподаткування й руйнують економічну мотивацію органів місцевої влади щодо нарощування податкової бази, поліпшити процеси адміністрування податків.

6. При формуванні дохідної частини Державного бюджету України в контексті додержання вимог Бюджетного кодексу України щодо обґрунтування необхідності поділу бюджету на загальний та спеціальний фонд слід відзначити недопустимість формування спеціального фонду Державного бюджету України за рахунок негрошової форми розрахунків, в т.ч. шляхом відшкодування податку на додану вартість в рахунок платежів, що зараховуються до спеціального фонду Державного бюджету України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Актуальні проблеми удосконалення податкового регулювання / Л. Л. Тарангул, Л. Л. Баланюк та ін. – К. : ДННУ “Акад. фін. управління”, 2013. – 526 с.
2. Базилевич В. Д. Державні фінанси : Навч.посібник. – 2-ге вид., доп. і перероб. – К. : Атіка, 2004. – 368с.
3. Боголиб Т.М. Бюджетная система Украины: новая реальность и глобальные вызовы / Т.М. Боголиб // Економічний часопис-XXI. – 2016. – № 1-2. – С. 41–43.
4. Боголиб Т. М. Бюджетна політика як інструмент макроекономічної стабільності / Т. М. Боголиб // Економічний часопис -XXI. – 2015. – № 3–4 (1). – С. 84–87.
5. Боголиб Т.М., Малишко В.В. Бюджетна система України. – К. : Пан Тот, 2013. – 570 с.
6. Брайчева Т.В. Государственные финансы. – СПб: Питер, 2001. – 288 с.
7. Бутаков Д.Д. Реформирование бюджетных систем: опыт восточной Европы // Финансы. – 2000. – № 9. – С. 53-56.
8. Бюджетна система України: проблемні питання : монографія / [Л.А.Васютинська та ін. ; за заг. ред. В. Г. Баранової]. – Одеса : Атлант, 2013. – 251 с.
9. Бюджетна складова реалізації домінантних напрямів суспільного розвитку: монографія / Л. В. Лисяк . – Дніпропетровськ : ДДФА, 2015. – 396 с.
10. Бюджетний моніторинг: Аналіз виконання бюджету за січень – вересень 2017 року / [В. В. Зубенко, І. В. Самчинська, А. Ю. Рудик та ін.] ; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-II) впровадження», USAID. – К., 2017. – 86 с.
11. Бюджетний кодекс України: відповідає офіц. тексту. – Х. : Право, 2017. – 217 с.
12. Варналій З. С. Реформування податкової системи України в умовах глобалізаційних та інтеграційних процесів / З. С. Варналій // Теоретичні та прикладні питання економіки. – К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка. – 2011. – С. 69-76.
13. Василик О. Д. Теорія фінансів / О. Д. Василик; Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – 4-те вид., доп. – К. : НІОС, 2003. – 411 с.

14. Василик О.Д. Державні фінанси України: Підручник. - К.: НІОС, 2002. - 606 с.
15. Государственные и муниципальные финансы / С. И. Лушин, В.А.Слепов. – М. : Экономистъ, 2006. – 763 с.
16. Григорська О. С. Бюджетна політика у системі соціально-економічного розвитку суспільства / О. С. Григорська // Інвестиції: практика та досвід. – 2011. – №10. – С. 59-61.
17. Гусаревич Н. В. Формування доходів бюджету в умовах економічних перетворень / Н. В. Гусаревич // Економічний вісник університету. 2016. – № 30/1. – С. 152–158.
18. Дем'янишин В. Г. Теоретична концептуалізація і практична реалізація бюджетної доктрини України: монографія / В. Г. Дем'янишин. – Тернопіль: ТНЕУ, 2008. – 496 с.
19. Державне фінансове регулювання економічних перетворень : монографія / [І. Я. Чугунов та ін.] ; за заг. ред. А. А. Мазаракі ; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. – Київ : КНТЕУ, 2015. – 375 с.
20. Дяченко Я. Я. Пріоритетні напрями державного впливу на формування доходів бюджету / Я. Я. Дяченко, Л. М. Колесник, А. М. Цугунян // Фінанси України. – 2008. – С. 9 – 15.
21. Дяченко Я. Я. Детінізація доходів у системі механізму розв'язання проблеми бюджетної політики / Я. Я. Дяченко // Наукові праці НДФІ. – 2006. – №2 (35). – С. 108–114.
22. Запатріна І. В. Бюджетний механізм економічного зростання / І.В.Запатріна. – К. : Ін-т соц.-екон. стратегій, 2007. – 528 с.
23. Запатріна І.В. Моделі ідентифікації макроекономічних дисбалансів в Україні: монографія / за ред. М.І. Скрипниченко – НАН України, Ін-т екон. та прогноз. – К., 2015 – 544 с.
24. Зварич О.В. Податкові надходження: методологія прогнозування: монографія / О.В. Зварич. – К. : Київ. : Київ. нац. торг-екон. ун-т, 2013. – 414 с.

25. Зимовець В. В. Державна фінансова політика економічного розвитку / В. В. Зимовець. – НАН України, Ін-т економіки та прогнозування. – К., 2010. – 355 с.
26. Інституційна трансформація фінансово-економічної системи України в умовах глобалізації/ В.Р.Сіденко, М.І.Скрипниченко, В.С.Пономаренко, І.Я.Чугунов та ін.; за ред. В.Р.Сіденка. – К.: Київ.нац.торг.-екон.ун-т, 2017. – 648 с.
27. Карлін М.І. Фінанси зарубіжних країн. – К.: Кондор, 2004. – 384 с.
28. Карлін М.І., Хмарук Ю.В. Проблеми формування дохідної бази спеціального фонду державного бюджету України та шляхи їх розв'язання / М.І. Карлін. Ю.В. Хмарук // Фінанси України. – 2010. – №3. – С.13–21.
29. Кейнс Дж. М. Общая теория занятости процента и денег. Избранное / Дж. М. Кейнс. – М.: Эксмо, 2008. – 960 с.
30. Кодацький В. П. Доходи і витрати Державного бюджету України в сучасних умовах // Економіка. Фінанси. Право. – № 3/2008. – С. 16-17.
31. Коляда Т. А. Формування бюджетної стратегії України: теорія, методологія, практика [монографія] / Т. А. Коляда. – Ірпінь: Університет ДФС України, 2016. – 396 с.
32. Комплексна програма розвитку фінансового сектору України до 2020 року. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0391500-15/page>
33. Конституція України. / Верховна Рада України від 28.06.1996 р. № 254 /96–ВР. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
34. Крайник О.П. Сучасні підходи до формування місцевих бюджетів / О.П. Крайник // Регіональна економіка: науково-практичний журнал ІРД НАНУ – Львів, 2002. – № 4. – С.65-75.
35. Крючкова Н.М. Податкова політика в системі макроекономічного регулювання: монографія / Н. М. Крючкова. – О.: Астропринт, 2011. – 176 с.
36. Кучер Г.В. Ефективність системи управління державним боргом в Україні / Г.В. Кучер // Фінанси України. – 2012. – № 6. – С. 44–57.

37. Лисяк Л. В. Бюджетна політика у системі державного регулювання соціально-економічного розвитку України: монографія / Л. В. Лисяк. – К.: ДННУ АФУ, 2009. – 594 с.
38. Лозицький В. П. Концептуальні засади запровадження середньострокового бюджетного планування в Україні / В. П. Лозицький, О. В. Гаєвська // Фінанси України. – 2012. – № 9. – С. 37-42.
39. Лук'яненко І. Г. Бюджетно-податкова політика України: нові виклики: монографія / І. Лук'яненко, М. Сидорович. – К.: НаУКМА, 2014. – 229 с.
40. Лук'яненко І.Г. Моделирование социально-экономических систем: теория и практика: монографія / Х. : ФЛП Александрова К.М.; ИД «ИНЖЭК», 2012. – 592 с.
41. Луніна І. Бюджетні доходи та податкові повноваження місцевих органів влади / І. Луніна, Н. Фролова // Економіка України. – 2008. – № 3. – С. 37-47.
42. Луніна І.О. Державні фінанси України в перехідний період. -К.: Форт, 2000. - 296 с.
43. Луніна І.О., Соколовська А.М. Державна фінансова політика та прогнозування доходів бюджету України: Монографія – К.: НДФІ, 2004. – 712 с.
44. Лютий І. О. Теоретико-методологічні засади бюджетної політики / І. О. Лютий // Фінанси України. – 2009. – № 12. – С. 13-19.
45. Макогон В. Д. Бюджет як інструмент економічного зростання / В. Д. Макогон // Економічний вісник університету. – 2016. - Вип. 28(1). – С. 203–208.
46. Макогон В.Д. Бюджетна політика в механізмі управління державними фінансами / В.Д. Макогон // Економічний вісник університету. – 2015. – Вип.26/1. – С. 207–211.
47. Макогон В.Д. Інституційний підхід до формування та реалізації бюджетної політики / В.Д. Макогон // Економічний вісник університету. Переяслав-Хмельницький державний університет імені Григорія Сковороди. – 2016. – № 30/1. – С. 196–202.
48. Михайленко С. В. Бюджетний менеджмент: стан та оцінка ефективності: монографія / С. В. Михайленко. – О.: Південь, 2010. – 398 с.

49. Мярковський А. І. Пріоритетні напрями бюджетної політики / А. І. Мярковський // Наукові праці НДФІ. – 2010. – Вип. 1 (50). – С. 3-14.
50. Налоговая политика: методология, теория и практика: монография / [В. П. Вишневский и др.]. – НАН Украины, Ин-т экономики пром-сти. – Донецк, 2011. – 527 с.
51. Нова модель економічного зростання в Україні: монографія / за заг. ред. Т.М. Боголіб / Переяслав-Хмельницький: ВидКСВ, 2015 – 694 с.
52. Опарін В. М. Фінансова система України : теоретико-методологічні аспекти / В. М. Опарін ; – К. : КНЕУ, 2005. – 239 с.
53. Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
54. Офіційний сайт Державної казначейської служби України. – Режим доступу: <http://www.treasury.gov.ua/>
55. Офіційний сайт Державної служби статистики України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
56. Офіційний сайт Євростату. – Режим доступу до інформації: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/>.
57. Офіційний сайт Інституту бюджету та соціально-економічних досліджень. – Режим доступу: www.ibser.org.ua.
58. Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. – Доступний з <http://www.me.gov.ua/>
59. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. – Режим доступу: www.minfin.gov.ua.
60. П'ятаченко Г.О. Удосконалення механізму наповнення дохідної частини бюджету. /Фінанси України. – 2001. - №5. – С.75
61. Павелко А.В., Чугунов І.Я. Бюджетна політика економічного розвитку / А.В.Павелко, І.Я.Чугунов // Вісник КНТЕУ. – 2015. –№ 2 (100). – С. 64–73.
62. Пасічний М.Д. Особливості реалізації вітчизняної бюджетної політики / М.Д. Пасічний // Економіка та держава. – 2016. – № 5. – С. 43–48.

63. Пасічний М.Д. Податкова політика України в сучасних умовах / М.Д. Пасічний // Вісник Одеського національного університету. Серія Економіка. – 2016. – Вип. 7 (49). – С. 123-128.
64. Пасічник Ю.В. Бюджетна система України / Ю. В. Пасічник. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : Знання, 2008. – 670 с.
65. Податкова політика держави: теорія формування та практика реалізації : монографія / [Тарангул Л. Л. та ін.] ; - Ірпінь : ВЦ НУ ДПС України, 2013. – 405 с.
66. Податкова політика: стратегія соціального розвитку: монографія / [Калінеску Т. В. та ін.] ; Східноукр. нац. ун-т ім. Володимира Даля. – Л. : Вид-во СНУ ім. Володимира Даля, 2013. – 255 с.
67. Податкове регулювання соціального розвитку: світовий досвід та тенденції в Україні : монографія / за заг. ред. Ю. Б. Іванова. – Х. : ФОП Александрова К. М.; ВД «ІНЖЕК», 2012. – 496 с.
68. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
69. Полозенко Д.В. Доходи бюджету України і напрями їх реструктуризації // Фінанси України. - 2005. — № 1. — С. 155-157.
70. Постанова Кабінету Міністрів України «Про схвалення Прогнозу економічного і соціального розвитку України на 2018–2020 роки» від 31.05.2017 р. № 411. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/411-2017-п>
71. Про Державний бюджет України на 2015 рік: Закон України за станом на 28.12.2014 р. [Електронний ресурс] : Верховна Рада України від 28.12.2014 № 80-VIII: Режим доступу:[http:// zakon.rada.gov.ua](http://zakon.rada.gov.ua)
72. Про Державний бюджет України на 2016 рік: Закон України за станом на 25.12.2015 р. [Електронний ресурс] : Верховна Рада України від 25.12.2015 № 928-VIII: Режим доступу:[http:// zakon.rada.gov.ua](http://zakon.rada.gov.ua)
73. Про Державний бюджет України на 2017 рік: Закон України за станом на 21.12.2016 № 1801-VIII. [Електронний ресурс] : Верховна Рада України від 21.12.2016 № 1801-VIII: Режим доступу:[http:// zakon.rada.gov.ua](http://zakon.rada.gov.ua)

74. Про Державний бюджет України на 2018 рік: Закон України за станом на 07.12.2017 № 2246-VIII. [Електронний ресурс] : Верховна Рада України від 07.12.2017 № 2246-VIII: Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2246-19>

75. Про затвердження Програми управління державним боргом на 2018 рік : Наказ Міністерства фінансів України від 31 січня 2018 року N 69 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua>

76. Про Основні напрями бюджетної політики на 2016 рік : Постанова Верховної Ради України від 31 березня 2015 року № 314-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/>

77. Про Основні напрями бюджетної політики на 2017 рік : Постанова Верховної Ради України від 24 червня 2016 року № 478-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/>

78. Про схвалення проекту Основних напрямів бюджетної політики на 2015 рік : розпорядження Кабінету Міністрів України від 16.04.2014 р. № 385-р – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>

79. Про схвалення проекту Основних напрямів бюджетної політики на 2018—2020 роки : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 червня 2017 р. № 411-р. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/>

80. Проблеми розвитку податкової політики та оподаткування: монографія / за ред. проф. Ю.Б. Іванова. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2014. – 448 с.

81. Рожко О.Д. Державні фінанси України: детермінанти та пріоритети розвитку: монографія / Рожко О.Д. – Київ : Видавництво Ліра-К, 2016. – 360 с.

82. Розвиток державних фінансів України в умовах глобалізації: монографія / за ред. Луніної І. О. ; Київ : Ін-т економіки та прогнозування НАН України, 2014. – 295 с.

83. Самуельсон П. Макроекономіка / П. Самуельсон, В. Нордгауз; пер. з англ.– К.: Основи, 1995. – 544 с.

84. Селіверстова Л.С., Адаменко І.П. Фінансова політика в умовах інституційної економіки. Економіка та держава. 2018. №1. С. 16–19.

85. Статистичний щорічник України за 2014 рік / Державна служба статистики України ; за ред. О.Г. Осауленка. - Київ : Консультант, 2014. - 533 с.
86. Статистичний щорічник України за 2015 рік /Відповідальний за випуск О. А. Вишневська. За редакцією І. М. Жук. — Київ: Державна служба статистики України, 2016. — 575 с.
87. Статистичний щорічник України за 2016 рік /Відповідальний за випуск О. А. Вишневська. За редакцією І. Є. Вернера. — Київ: Державна служба статистики України, 2017. — 611 с.
88. Стратегічні орієнтири формування і реалізації фіскальної політики України: монографія / А. І. Крисоватий, О. М. Десятнюк, А. Я. Кізіма, М. П. Чорний; за ред. А. І. Крисоватого; Терноп. нац. екон. ун-т.- Тернопіль: Вектор, 2012. – 356 с.
89. Стратегія посткризового розвитку зовнішньоекономічного сектора України : монографія / [А.А. Мазаракі та ін.]; за ред. А.А. Мазаракі. – Київ: КНТЕУ, 2014. – 651 с.
90. Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020». [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#n10>.
91. Стратегія управління державними фінансами на 2017-2021 роки: 8.02.2017 : Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua/news/view/kabmin-ukhvalyuv-stratehiiu-upravlinnia-derzhavnymy-finansamy-na--roky?category=bjudzhet>
92. Сучасна бюджетна система : правила та процедури / [За заг. ред. В. В. Зубенка]; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-ІІ) впровадження». – К., 2017. – 184 с.
93. Удосконалення управління державними фінансами та реформування податкової системи України. – К. : ДННУ “Акад. фін. управління”, 2015. – 446 с.
94. Україна у цифрах у 2014 році. Статистичний збірник / За редакцією І. М. Жук. Київ: Державна служба статистики, 2015. – 239 с.
95. Україна у цифрах у 2015 році. Статистичний збірник / За редакцією І. М. Жук. Київ: Державна служба статистики, 2016. – 239 с.

96. Фінанси / за ред. І.О.Лютото. – Київ : Видавництво Ліра-К, 2017. – 728 с.
97. Фінанси України: інституційні перетворення та напрями розвитку / за ред. І. Я. Чугунова. – К.: ДННУ АФУ, 2009. – 848 с.
98. Чугунов І. Бюджетна політика як складова соціально-економічного розвитку країни / І. Чугунов, А. Мярковський // Вісник КНТЕУ. – 2010. – № 5. – С. 5–15.
99. Чугунов І. Бюджетна складова суспільного розвитку / І. Чугунов, А. Максюта // Вісник КНТЕУ. – 2012. – №. 3. – С. 45–54.
100. Чугунов І. Я. Бюджетний механізм регулювання економічного розвитку: монографія / І. Я. Чугунов. – К.: НІОС, 2003. – 488 с.
101. Чугунов І. Я. Бюджетно-податкова політика в умовах інституційних перетворень / І. Я. Чугунов, В. Д. Макогон // Вісник КНТЕУ. – 2014. – № 4. – С. 79–91.
102. Чугунов І. Я. Довгострокова бюджетна стратегія в системі економічних циклів / І. Я. Чугунов // Вісник КНТЕУ. – 2014. – №5. – С. 64-77.
103. Чугунов І. Я. Інституційна архітектура бюджетної системи / І. Я. Чугунов // Фінанси України. – 2008. – № 11. – С. 3 – 10.
104. Чугунов І. Я. Теоретико-методологічні засади перспективного прогнозування доходів місцевих бюджетів / І. Я. Чугунов, В. Д. Макогон // Наукові праці НДФІ. – 2007. – № 2. – С. 3–14.
105. Чугунов І. Я. Теоретичні основи системи бюджетного регулювання / І. Я. Чугунов ; Науково-дослідний фінансовий ін-т, Національний ун-т "Києво-Могилянська академія". – К. : НДФІ, 2005. – 260 с.
106. Чугунов І. Я. Фінансова політика України в умовах глобалізації економіки / І.Я. Чугунов, М.Д. Пасічний // Вісник КНТЕУ. – 2016. – № 5. – С. 5–18.
107. Чугунов І.Я. Формування видатків бюджету у системі соціально-економічного розвитку країни / І.Я. Чугунов, І.М. Ігнатюк // Економічний вісник університету. – 2016. – № 28/1. – С. 217-226.
108. Чугунов І.Я., Пасічний М.Д. Бюджетно-податкова політика економічного розвитку. Науковий вісник Полісся. 2018. № 1 (13). Ч. 1. С. 54-61.
109. Чугунов І.Я., Зварич О.В. Доходи бюджету як складова системи бюджетного регулювання // Наукові праці НДФІ. – 2007. – Вип.1 (38). – С. 3 – 13.

ДОДАТКИ

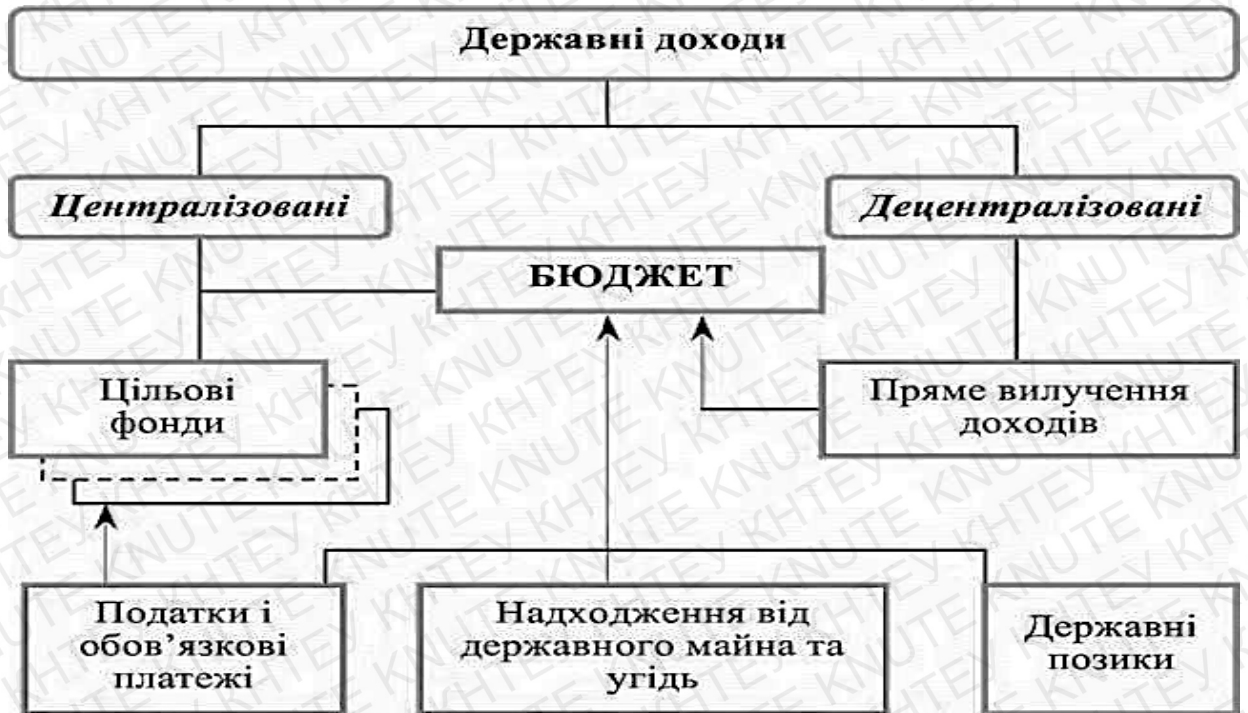

Рис. Система державних доходів

Додаток Б

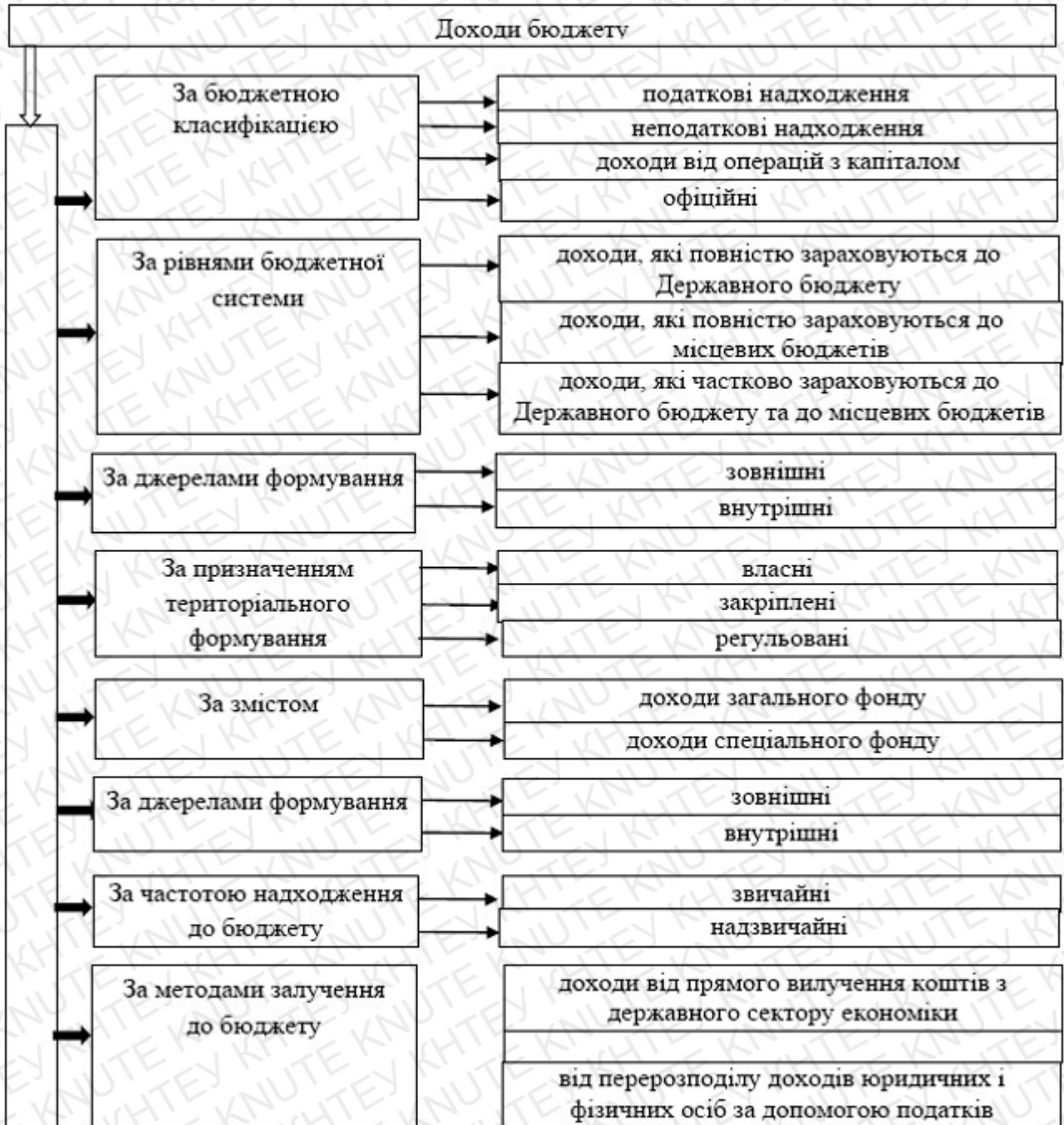

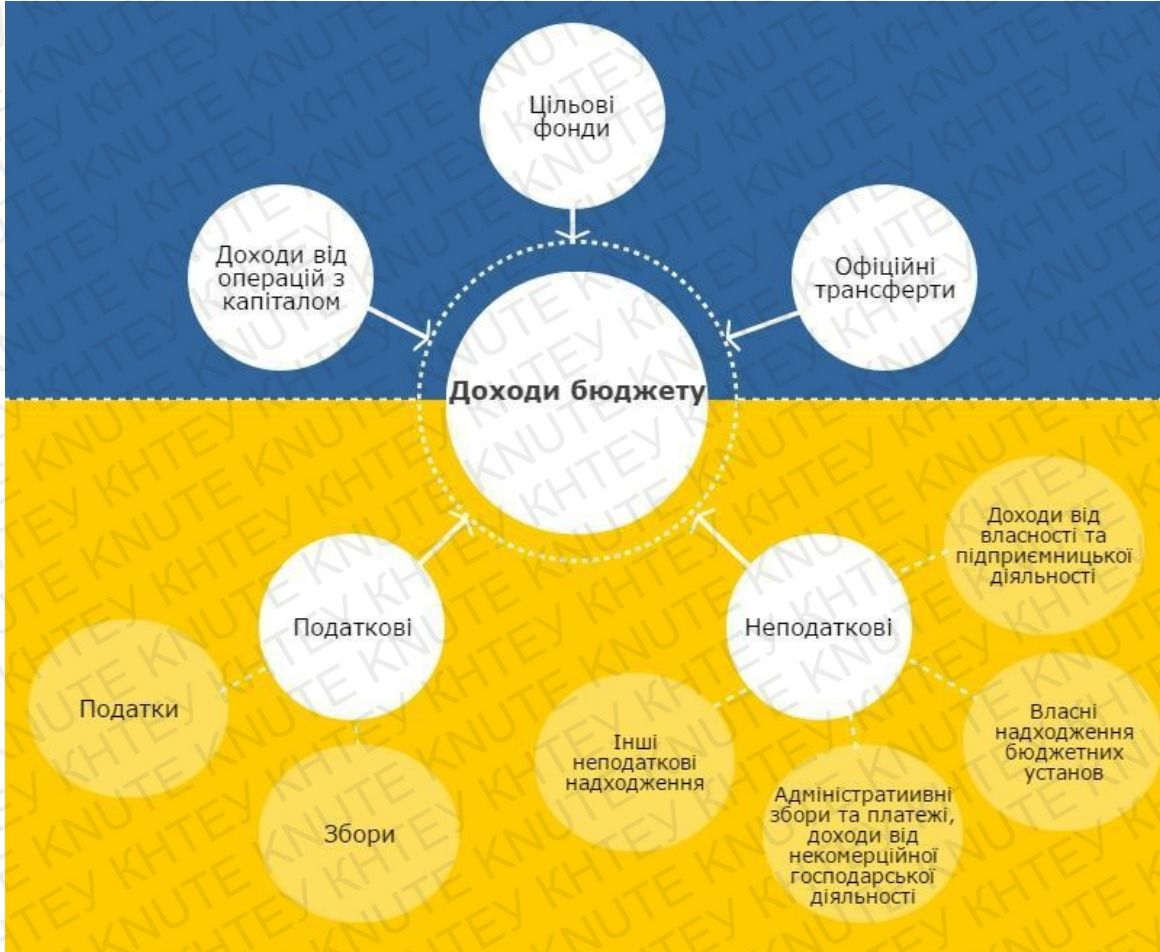
Рис. Структурно-логічна схема класифікації доходів бюджету

Додаток В

Трактування категорії доходів Державного бюджету різними науковцями

№	Автор(и)	Дефініція
1	Базилевич В.Д., Баластрик Л.О.	Державні доходи - це грошові відносини, які складаються між державою, юридичними і фізичними особами в процесі вилучення й акумуляції частини вартості ВВП у загальнодержавному фонді з метою їх подальшого використання, тобто для здійснення державою своїх функцій.
2	Біла О.Г., Чуй І.Р.	Доходи бюджету пов'язані із сукупністю економічних відносин з приводу розподілу та перерозподілу ВВП з метою формування основного централізованого фонду грошових ресурсів держави. Це кошти, що мобілізуються державою для виконання своїх функцій та забезпечення своєї діяльності.
3	Владимиров К.М., Абсава Л.О., Владимирова Л.В., Мінза Т.К.	Державні доходи - це грошові взаємовідносини, які складаються між державою й фізичними особами в процесі витягу й акумуляції частини вартості ВВП у загальнодержавний фонд (бюджет) з метою подальшого використання цих коштів, тобто для виконання державою своїх функцій.
4	Єпіфанов А.О., Дьяконова І.І. Сало І.В.	Доходи бюджету - це грошові відносини з приводу розподілу вартості, тобто це частина внутрішньо-валового ВВП, що використовуються державою для здійснення свої функцій.
5	Загорський В.С., Вовчак О.Д., Благуєн І.Г., Чуй І.Р.	Доходи Державного бюджету - здійснювані на підставі правових норм обов'язкові і добровільні надходження до бюджету, що використовуються державою для виконання своїх функцій. При чому розрізняють два види бюджетних надходжень: загальні та спеціальні.
6	Карлін Л.І.	Доходи Державного бюджету визначає як сукупність грошових надходжень до централізованого фонду фінансових ресурсів держави, що використовуються нею для виконання своїх основних завдань і функцій. У дохідній частині бюджету показано обсяги та джерела надходжень до бюджету.
7	Пасічник Ю.В.	Доходи Державного бюджету - це частина централізованих фінансових ресурсів держави, які врегульовані відповідними нормативно-правовими актами і необхідні для виконання її функцій.
8	Юрій С.І., Федосов В.М.	Дохід бюджету - це об'єктивне економічне явище, пов'язане з сукупністю економічних відносин з приводу розподілу та перерозподілу ВВП з метою формування основного централізованого фонду грошових коштів держави. За своєю сутністю доходи бюджету, з одного боку, є результатом розподільчих процесів, а з іншого об'єктом подальшого розподілу на окремі цільові фонди відповідно до функцій держави. Отже, доходи бюджету - це частка централізованих ресурсів держави, що потрібні для виконання нею відповідних функцій.

Додаток Г

Додаток Д

Доходи Державного бюджету України на 2016 рік

Найменування згідно з класифікацією доходів бюджету	Всього	Загальний фонд	(тис. грн.) Спеціальний фонд
Разом доходів:	607 966 450,8	575 613 435,1	32 353 015,7
Офіційні трансферти	3 114 876,5	3 114 876,5	
Реверсна дотація	3 114 876,5	3 114 876,5	
Всього доходів (без урахування міжбюджетних трансфертів)	604 851 574,3	572 498 558,6	32 353 015,7
Податкові надходження	502 554 559,6	502 554 559,6	
<i>Податки на доходи, податки на прибуток, податки на збільшення ринкової вартості</i>	<i>104 691 170,8</i>	<i>104 691 170,8</i>	
<i>Податок та збір на доходи фізичних осіб</i>	<i>56 132 170,8</i>	<i>56 132 170,8</i>	
<i>Податок на прибуток підприємств</i>	<i>48 559 000,0</i>	<i>48 559 000,0</i>	
<i>Рентна плата та плата за використання інших природних ресурсів</i>	<i>62 503 363,9</i>	<i>62 503 363,9</i>	
<i>Рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів</i>	<i>270 500,0</i>	<i>270 500,0</i>	
<i>Рентна плата за спеціальне використання води</i>	<i>844 400,0</i>	<i>844 400,0</i>	
<i>Рентна плата за користування надрами</i>	<i>58 020 659,0</i>	58 020 659,0	
<i>Рентна плата за користування надрами для видобування корисних копалин загальнодержавного значення</i>	<i>3 397 200,0</i>	<i>3 397 200,0</i>	
<i>Рентна плата за користування надрами для видобування нафти</i>	<i>7 796 037,2</i>	<i>7 796 037,2</i>	
<i>Рентна плата за користування надрами для видобування природного газу</i>	<i>42 927 789,3</i>	<i>42 927 789,3</i>	
<i>Рентна плата за користування надрами для видобування газового конденсату</i>	<i>2 399 632,5</i>	<i>2 399 632,5</i>	
<i>Рентна плата за користування надрами для видобування бурштину</i>	<i>1 500 000,0</i>	<i>1 500 000,0</i>	
<i>Рентна плата за користування радіочастотним ресурсом України</i>	<i>2 106 949,8</i>	<i>2 106 949,8</i>	
<i>Рентна плата за транспортування</i>	<i>1 260 855,1</i>	<i>1 260 855,1</i>	
<i>Рентна плата за транспортування нафти та нафтопродуктів магістральними нафтопроводами та нафтопродуктопроводами територією України</i>	<i>261 032,9</i>	<i>261 032,9</i>	
<i>Рентна плата за транзитне транспортування трубопроводами аміаку територією України</i>	<i>999 822,2</i>	<i>999 822,2</i>	
Внутрішні податки на товари та послуги	314 550 000,0	314 550 000,0	
<i>Акцизний податок з вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції)</i>	<i>52 711 000,0</i>	<i>52 711 000,0</i>	
<i>Акцизний податок з ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції)</i>	<i>29 181 000,0</i>	<i>29 181 000,0</i>	
<i>Податок на додану вартість з вироблених в Україні товарів (робіт, послуг) з урахуванням бюджетного відшкодування</i>	<i>61 458 000,0</i>	61 458 000,0	
<i>Податок на додану вартість з ввезених на територію України товарів</i>	<i>171 200 000,0</i>	<i>171 200 000,0</i>	
Податки на міжнародну торгівлю та зовнішні операції	19 642 000,0	19 642 000,0	
<i>Ввізне мито</i>	<i>19 276 000,0</i>	<i>19 276 000,0</i>	
<i>Вивізне мито</i>	<i>366 000,0</i>	<i>366 000,0</i>	
Інші податки та збори	1 168 024,9	1 168 024,9	

Екологічний податок	1 167 901,9	1 167 901,9	
Податки та збори, не віднесені до інших категорій	123,0	123,0	
Неподаткові надходження	87 646 786,1	66 139 849,1	21 506 937,0
Доходи від власності та підприємницької діяльності	52 490 039,6	52 486 326,3	3 713,3
Частина чистого прибутку (доходу) державних або комунальних унітарних підприємств та їх об'єднань, що вилучається до відповідного бюджету, та дивіденди (дохід), нараховані на акції (частки, паї) господарських товариств, у статутних капіталах яких є державна або комунальна власність	13 186 000,0	13 186 000,0	
Кошти, що перераховуються Національним банком України відповідно до Закону України "Про Національний банк України"	38 000 000,0	38 000 000,0	
Плата за розміщення тимчасово вільних коштів державного бюджету	28 467,5	28 467,5	
Інші надходження	1 275 572,1	1 271 858,8	3 713,3
Адміністративні збори та платежі, доходи від некомерційної господарської діяльності	5 474 928,7	3 331 032,1	2 143 896,6
Плата за надання адміністративних послуг	1 555 442,9	1 430 096,3	125 346,6
Адміністративний збір за проведення державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань	35 697,8	35 697,8	
Кошти в іноземній валюті за реєстрацію представництв іноземних суб'єктів господарської діяльності	6 025,0	6 025,0	
Плата за видачу, продовження, переоформлення ліцензій і за видачу дублікату ліцензій на мовлення, та ліцензій провайдера програмної послуги	17 000,0	17 000,0	
Плата за видачу, переоформлення, продовження терміну дії ліцензій на користування радіочастотним ресурсом України та видачу дублікатів таких ліцензій	85 000,0	85 000,0	
Плата за ліцензії, видані Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг	200,0	200,0	
Плата за видачу, переоформлення, продовження терміну дії ліцензій на здійснення діяльності у сфері телекомунікацій та видачу копій і дублікатів таких ліцензій	11 000,0	11 000,0	
Збори за підготовку до державної реєстрації авторського права і договорів, які стосуються прав автора на твір, та плата за одержання контрольних марок	740,0	740,0	
Плата за видачу дозволів на право ввезення на територію України, вивезення з території України або транзиту через територію України наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів	3 500,0	3 500,0	
Збір за видачу спеціальних дозволів на користування надрами та кошти від продажу таких дозволів	260 000,0	260 000,0	
Плата за виділення номерного ресурсу	400,0	400,0	
Плата за державну реєстрацію джерел іонізуючого випромінювання (реєстраційний збір)	87,1	87,1	
Плата за оформлення посвідчення закордонного українця	270,0	270,0	
Адміністративний збір за державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень	298 879,0	298 879,0	
Плата за надання відомостей з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, за одержання інформації з інших державних реєстрів, держателем яких є	835 644,0	710 297,4	125 346,6

центрального органу виконавчої влади з формування та забезпечення реалізації державної правової політики та центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сферах державної реєстрації актів цивільного стану, державної реєстрації речових прав на нерухоме майно, державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань			
Плата за скорочення термінів надання послуг у сфері державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень і державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, а також плата за надання інших платних послуг, пов'язаних з такою державною реєстрацією	1 000,0	1 000,0	
<i>Судовий збір та надходження від звернення застави у дохід держави</i>	1 821 150,0		1 821 150,0
<i>Кошти, отримані за вчинення консульських дій</i>	626 429,5	626 429,5	
<i>Виконавчий збір</i>	394 800,0	197 400,0	197 400,0
<i>Надходження від орендної плати за користування цілісним майновим комплексом та іншим державним майном</i>	615 000,0	615 000,0	
<i>Єдиний збір, який справляється у пунктах пропуску через державний кордон України</i>	264 000,0	264 000,0	
<i>Портовий (адміністративний) збір</i>	135 524,3	135 524,3	
<i>Інші адміністративні збори та платежі</i>	15 582,0	15 582,0	
Плата за проїзд автомобільними дорогами транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів, вагові або габаритні параметри яких перевищують нормативні	15 582,0	15 582,0	
Плата за виконання митних формальностей органами доходів і зборів поза місцем розташування цих органів або поза робочим часом, установленим для них	47 000,0	47 000,0	
Інші неподаткові надходження	10 638 580,7	10 322 490,7	316 090,0
<i>Кошти від реалізації майна, конфіскованого за рішенням суду (крім за вчинення корупційного та пов'язаного з корупцією правопорушення)</i>	112 811,0	112 811,0	
<i>Надходження сум кредиторської та депонентської заборгованості підприємств, організацій та установ, щодо яких минув строк позовної давності</i>	27 560,0	27 560,0	
<i>Кошти від реалізації надлишкового озброєння, військової та спеціальної техніки, нерухомого військового майна Збройних Сил України та інших утворених відповідно до законів України військових формувань, правоохоронних органів та інших державних органів</i>	34 124,0	17 062,0	17 062,0
<i>Інші надходження</i>	3 245 061,9	2 946 033,9	299 028,0
<i>Інші надходження</i>	2 756 738,9	2 756 738,9	
Відрахування від суми коштів, витрачених на рекламу тютюнових виробів та/або алкогольних напоїв у межах України	395,0	395,0	
Надходження до Державного спеціалізованого фонду фінансування загальнодержавних витрат на авіаційну діяльність та участь України у міжнародних авіаційних організаціях	188 900,0	188 900,0	
Грошові стягнення за шкоду, заподіяну порушенням законодавства про охорону навколишнього природного середовища внаслідок господарської та іншої діяльності	10 628,0		10 628,0
Кошти, отримані від продажу частин встановленої кількості викидів парникових газів, передбаченого статтею 17 Кіотського протоколу до Рамкової конвенції	5 000,0		5 000,0

Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату			
Кошти, отримані відповідно до статті 8 Закону України "Про впорядкування питань, пов'язаних із забезпеченням ядерної безпеки" (включаючи надходження заборгованості минулих років за цими коштами), та дохід від розміщення цих коштів у цінні папери відповідно до статті 9 цього ж Закону України	283 400,0		283 400,0
<i>Доходи від операцій з кредитування та надання гарантій</i>	<i>1 425 115,0</i>	<i>1 425 115,0</i>	
Плата за надання державних гарантій та кредитів (позик), залучених державою	639 726,6	639 726,6	
Плата за користування кредитами (позиками), залученими державою	784 110,6	784 110,6	
Відсотки за користування пільговим довгостроковим державним кредитом, наданим молодим сім'ям та одиноким молодим громадянам на будівництво (реконструкцію) та придбання житла	700,0	700,0	
Плата за користування кредитом з державного бюджету	440,0	440,0	
Плата за користування суб'єктами малого підприємництва мікрокредитами з державного бюджету	137,8	137,8	
<i>Збір на соціально-економічну компенсацію ризику населення, яке проживає на території зони спостереження</i>	<i>356 298,8</i>	<i>356 298,8</i>	
<i>Збори на обов'язкове державне пенсійне страхування з окремих видів господарських операцій</i>	<i>5 437 610,0</i>	<i>5 437 610,0</i>	
Збір з операцій з купівлі іноземної валюти в готівковій формі	360 664,0	360 664,0	
Збір при поданні ювелірних та побутових виробів з дорогоцінних металів на клеймування державним пробірним клеймом до казенних підприємств пробірного контролю	291 082,0	291 082,0	
Збір під час набуття права власності на легкові автомобілі	2 253 208,0	2 253 208,0	
Збір з операцій придбання (купівлі-продажу) нерухомого майна	928 291,0	928 291,0	
Збір з користування та надання послуг стільникового рухомого зв'язку	1 604 365,0	1 604 365,0	
<i>Власні надходження бюджетних установ</i>	<i>19 043 237,1</i>	<i>19 043 237,1</i>	
<i>Надходження від плати за послуги, що надаються бюджетними установами згідно із законодавством</i>	<i>18 526 797,8</i>	<i>18 526 797,8</i>	
<i>Інші джерела власних надходжень бюджетних установ</i>	<i>516 439,3</i>	<i>516 439,3</i>	
<i>Доходи від операцій з капіталом</i>	<i>1 267 397,0</i>	<i>92 074,0</i>	<i>1 175 323,0</i>
<i>Надходження від продажу основного капіталу</i>	<i>28 277,0</i>	<i>28 277,0</i>	
<i>Кошти від реалізації скарбів, майна, одержаного державою або територіальною громадою в порядку спадкування чи дарування, безхазяйного майна, знахідок, а також валютних цінностей і грошових коштів, власники яких невідомі</i>	<i>23 777,0</i>	<i>23 777,0</i>	
<i>Надходження коштів від Державного фонду дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння</i>	<i>4 500,0</i>	<i>4 500,0</i>	
<i>Надходження від реалізації державних запасів товарів</i>	<i>1 120 323,0</i>	<i>1 120 323,0</i>	
<i>Надходження від реалізації матеріальних цінностей державного резерву</i>	<i>1 118 323,0</i>	<i>1 118 323,0</i>	
<i>Надходження від реалізації розброньованих матеріальних цінностей мобілізаційного резерву</i>	<i>2 000,0</i>	<i>2 000,0</i>	
<i>Кошти від продажу землі і нематеріальних активів</i>	<i>118 797,0</i>	<i>63 797,0</i>	<i>55 000,0</i>

<i>Кошти від продажу землі</i>	8 797,0	8 797,0	
<i>Кошти від відчуження земельних ділянок, на яких розташовані об'єкти нерухомого військового майна, що підлягають реалізації, та земельних ділянок, які вивільняються у процесі реформування Збройних Сил України і Державної спеціальної служби транспорту</i>	110 000,0	55 000,0	55 000,0
Офіційні трансферти	5 502 575,9	3 712 075,9	1 790 500,0
<i>Від урядів зарубіжних країн та міжнародних організацій</i>	5 502 575,9	3 712 075,9	1 790 500,0
<i>Кошти, отримані від секретаріату ООН, НАТО, ЄС, ОБСЄ або іншої міжнародної організації за участь України в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки</i>	637 675,9	637 675,9	
<i>Надходження в рамках програм допомоги Європейського Союзу</i>	4 864 900,0	3 074 400,0	1 790 500,0
Надходження в рамках програм секторальної бюджетної підтримки Європейського Союзу	1 790 500,0		1 790 500,0
Інша допомога, надана Європейським Союзом	3 074 400,0	3 074 400,0	
Цільові фонди	7 880 255,7		7 880 255,7
<i>Надходження до Фонду соціального захисту інвалідів</i>	133 275,7		133 275,7
<i>Надходження до цільового фонду для забезпечення оборони і безпеки держави</i>	7 746 980,0		7 746 980,0
Конфісковані кошти та кошти отримані від реалізації майна, конфіскованого за рішенням суду за вчинення корупційного та пов'язаного з корупцією правопорушення	7 746 980,0		7 746 980,0

Додаток Е

Доходи Державного бюджету України на 2017 рік

(тис. грн.)

Найменування згідно з класифікацією доходів бюджету	Всього	Загальний фонд	Спеціальний фонд
Разом доходів:	731 031 151,7	673 737 887,7	57 293 264,0
Офіційні трансферти	3 922 882,5	3 922 882,5	
Реверсна дотація	3 922 882,5	3 922 882,5	
Всього доходів (без урахування міжбюджетних трансфертів)	727 108 269,2	669 815 005,2	57 293 264,0
Податкові надходження	606 017 298,6	587 779 676,1	18 237 622,5
Податки на доходи, податки на прибуток, податки на збільшення ринкової вартості	126 593 982,4	123 243 982,4	3 350 000,0
Податок та збір на доходи фізичних осіб	68 677 782,4	68 677 782,4	
Податок на прибуток підприємств	57 916 200,0	54 566 200,0	3 350 000,0
Рентна плата та плата за використання інших природних ресурсів	48 089 650,7	48 089 650,7	
Рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів	315 000,0	315 000,0	
Рентна плата за спеціальне використання води	715 900,0	715 900,0	
Рентна плата за користування надрами	42 575 843,8	42 575 843,8	
Рентна плата за користування надрами для видобування корисних копалин загальнодержавного значення	3 626 560,2	3 626 560,2	
Рентна плата за користування надрами для видобування нафти	3 645 260,7	3 645 260,7	
Рентна плата за користування надрами для видобування природного газу	33 276 624,7	33 276 624,7	
Рентна плата за користування надрами для видобування газового конденсату	2 027 398,2	2 027 398,2	
Рентна плата за користування радіочастотним ресурсом України	3 119 904,0	3 119 904,0	
Рентна плата за транспортування	1 363 002,9	1 363 002,9	
Рентна плата за транспортування нафти та нафтопродуктів магістральними нафтопроводами та нафтопродуктопроводами територією України	234 572,8	234 572,8	
Рентна плата за транзитне транспортування трубопроводами аміаку територією України	1 128 430,1	1 128 430,1	
Внутрішні податки на товари та послуги	406 438 688,0	393 469 625,5	12 969 062,5
Акцизний податок з вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції)	71 585 000,0	68 773 066,2	2 811 933,8
Акцизний податок з ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції)	41 751 000,0	31 593 871,3	10 157 128,7
Податок на додану вартість з вироблених в Україні товарів (робіт, послуг) з урахуванням бюджетного відшкодування	80 342 688,0	80 342 688,0	
Податок на додану вартість з ввезених на територію України товарів	212 760 000,0	212 760 000,0	
Податки на міжнародну торгівлю та зовнішні операції	22 750 000,0	21 553 740,0	1 196 260,0
Ввізне мито	22 355 000,0	21 158 740,0	1 196 260,0
Вивізне мито	395 000,0	395 000,0	
Місцеві податки	722 300,0		722 300,0
Єдиний податок	722 300,0		722 300,0

Інші податки та збори	1 422 677,5	1 422 677,5	
Екологічний податок	1 422 508,5	1 422 508,5	
Податки та збори, не віднесені до інших категорій	169,0	169,0	
Неподаткові надходження	107 220 995,4	81 067 795,1	26 153 200,3
Доходи від власності та підприємницької діяльності	66 943 123,2	66 789 114,1	154 009,1
Частина чистого прибутку (доходу) державних або комунальних унітарних підприємств та їх об'єднань, що вилучається до відповідного бюджету, та дивіденди (дохід), нараховані на акції (частки, паї) господарських товариств, у статутних капіталах яких є державна або комунальна власність	20 587 797,0	20 437 797,0	150 000,0
Кошти, що перераховуються Національним банком України відповідно до Закону України "Про Національний банк України"	45 000 000,0	45 000 000,0	
Плата за розміщення тимчасово вільних коштів державного бюджету	27 777,4	27 777,4	
Інші надходження	1 327 548,8	1 323 539,7	4 009,1
Адміністративні збори та платежі, доходи від некомерційної господарської діяльності	7 016 759,5	4 409 209,7	2 607 549,8
Плата за надання адміністративних послуг	1 360 509,4	1 094 787,7	265 721,7
Адміністративний збір за проведення державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань	47 119,0	47 119,0	
Кошти в іноземній валюті за реєстрацію представництв іноземних суб'єктів господарської діяльності	4 080,0	4 080,0	
Плата за видачу, продовження, переоформлення ліцензій і за видачу дублікату ліцензій на мовлення, та ліцензій провайдера програмної послуги	17 600,0	17 600,0	
Плата за видачу, переоформлення, продовження терміну дії ліцензій на користування радіочастотним ресурсом України та видачу дублікатів таких ліцензій	142 000,0	142 000,0	
Плата за ліцензії, видані Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг	200,0	200,0	
Плата за видачу, переоформлення, продовження терміну дії ліцензій на здійснення діяльності у сфері телекомунікацій та видачу копій і дублікатів таких ліцензій	3 000,0	3 000,0	
Збори за підготовку до державної реєстрації авторського права і договорів, які стосуються прав автора на твір, та плата за одержання контрольних марок	710,0	710,0	
Плата за видачу дозволів на право ввезення на територію України, вивезення з території України або транзиту через територію України наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів	3 350,0	3 350,0	
Збір за видачу спеціальних дозволів на користування надрами та кошти від продажу таких дозволів	260 000,0	260 000,0	
Плата за виділення номерного ресурсу	375,0	375,0	
Плата за державну реєстрацію джерел іонізуючого випромінювання (реєстраційний збір)	67,3	67,3	
Плата за оформлення посвідчення закордонного українця	190,4	190,4	
Плата за надання інших адміністративних послуг	197 711,7		197 711,7
Адміністративний збір за державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень	230 706,0	230 706,0	
Плата за надання відомостей з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, за одержання інформації з інших державних реєстрів, держателем яких є центральний орган виконавчої влади з формування та забезпечення реалізації державної правової політики та центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сферах державної реєстрації актів цивільного стану, державної реєстрації речових прав на нерухоме майно, державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань	453 400,0	385 390,0	68 010,0

Судовий збір та надходження від звернення застави у дохід держави	2 137 126,1		2 137 126,1
Кошти, отримані за вчинення консульських дій	871 753,6	871 753,6	
Виконавчий збір	400 309,0	200 154,5	200 154,5
Надходження від орендної плати за користування цілісним майновим комплексом та іншим державним майном	1 600 000,0	1 600 000,0	
Єдиний збір, який справляється у пунктах пропуску через державний кордон України	367 000,0	367 000,0	
Портовий (адміністративний) збір	192 061,4	192 061,4	
Інші адміністративні збори та платежі	17 000,0	12 452,5	4 547,5
Плата за проїзд автомобільними дорогами транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів, вагові або габаритні параметри яких перевищують нормативні	17 000,0	12 452,5	4 547,5
Плата за виконання митних формальностей органами доходів і зборів поза місцем розташування цих органів або поза робочим часом, установленим для них	71 000,0	71 000,0	
Інші неподаткові надходження	10 874 095,2	9 869 471,3	1 004 623,9
Кошти від реалізації майна, конфіскованого за рішенням суду (крім за вчинення корупційного та пов'язаного з корупцією правопорушення)	52 156,0	52 156,0	
Надходження сум кредиторської та депонентської заборгованості підприємств, організацій та установ, щодо яких минув строк позовної давності	28 761,0	28 761,0	
Кошти від реалізації надлишкового озброєння, військової та спеціальної техніки, нерухомого військового майна Збройних Сил України та інших утворених відповідно до законів України військових формувань, правоохоронних органів та інших державних органів	35 390,0	17 695,0	17 695,0
Інші надходження	4 016 120,3	3 029 191,4	986 928,9
Інші надходження	2 980 694,4	2 980 694,4	
Відрахування від суми коштів, витрачених на рекламу тютюнових виробів та/або алкогольних напоїв у межах України	987,0	987,0	
Надходження до Державного спеціалізованого фонду фінансування загальнодержавних витрат на авіаційну діяльність та участь України у міжнародних авіаційних організаціях	237 550,0	47 510,0	190 040,0
Грошові стягнення за шкоду, заподіяну порушенням законодавства про охорону навколишнього природного середовища внаслідок господарської та іншої діяльності	11 488,9		11 488,9
Кошти, отримані відповідно до статті 8 Закону України "Про впорядкування питань, пов'язаних із забезпеченням ядерної безпеки" (включаючи надходження заборгованості минулих років за цими коштами), та дохід від розміщення цих коштів у цінні папери відповідно до статті 9 цього ж Закону України	785 400,0		785 400,0
Доходи від операцій з кредитування та надання гарантій	1 884 775,3	1 884 775,3	
Плата за надання державних гарантій та кредитів (позик), залучених державою	941 477,7	941 477,7	
Плата за користування кредитами (позиками), залученими державою	942 222,6	942 222,6	
Відсотки за користування пільговим довгостроковим державним кредитом, наданим молодим сім'ям та одиноким молодим громадянам на будівництво (реконструкцію) та придбання житла	645,0	645,0	
Плата за користування кредитом з державного бюджету	430,0	430,0	
Збір на соціально-економічну компенсацію ризику населення, яке проживає на території зони спостереження	423 075,5	423 075,5	
Збори на обов'язкове державне пенсійне страхування з окремих видів господарських операцій	4 433 817,1	4 433 817,1	

Збір при поданні ювелірних та побутових виробів з дорогоцінних металів на клеймування державним пробірним клеймом до казенних підприємств пробірної контролю	291 442,4	291 442,4	
Збір під час набуття права власності на легкові автомобілі	1 769 622,9	1 769 622,9	
Збір з операцій придбання (купівлі-продажу) нерухомого майна	877 634,1	877 634,1	
Збір з користування та надання послуг стільникового рухомого зв'язку	1 495 117,7	1 495 117,7	
Власні надходження бюджетних установ	22 387 017,5		22 387 017,5
Надходження від плати за послуги, що надаються бюджетними установами згідно із законодавством	21 523 637,2		21 523 637,2
Інші джерела власних надходжень бюджетних установ	863 380,3		863 380,3
Доходи від операцій з капіталом	369 375,6	103 925,6	265 450,0
Надходження від продажу основного капіталу	28 058,0	28 058,0	
Кошти від реалізації скарбів, майна, одержаного державою або територіальною громадою в порядку спадкування чи дарування, безхазяйного майна, знахідок, а також валютних цінностей і грошових коштів, власники яких невідомі	23 358,0	23 358,0	
Надходження коштів від Державного фонду дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння	4 700,0	4 700,0	
Надходження від реалізації державних запасів товарів	205 200,0		205 200,0
Надходження від реалізації матеріальних цінностей державного резерву	203 200,0		203 200,0
Надходження від реалізації розброньованих матеріальних цінностей мобілізаційного резерву	2 000,0		2 000,0
Кошти від продажу землі і нематеріальних активів	136 117,6	75 867,6	60 250,0
Кошти від продажу землі	15 617,6	15 617,6	
Кошти від відчуження земельних ділянок, на яких розташовані об'єкти нерухомого військового майна, що підлягають реалізації, та земельних ділянок, які вивільняються у процесі реформування Збройних Сил України і Державної спеціальної служби транспорту	120 500,0	60 250,0	60 250,0
Офіційні трансферти	1 777 528,4	863 608,4	913 920,0
Від Європейського Союзу, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ	1 777 528,4	863 608,4	913 920,0
Кошти, отримані від секретаріату ООН, НАТО, ЄС, ОБСЄ або іншої міжнародної організації за участь України в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки	558 968,4	558 968,4	
Надходження в рамках програм допомоги Європейського Союзу, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ	1 218 560,0	304 640,0	913 920,0
Надходження в рамках програм секторальної бюджетної підтримки Європейського Союзу	913 920,0		913 920,0
Інша допомога, надана Європейським Союзом	304 640,0	304 640,0	
Цільові фонди	11 723 071,2		11 723 071,2
Надходження до Фонду соціального захисту інвалідів	144 071,2		144 071,2
Надходження до цільового фонду для забезпечення оборони і безпеки держави	11 579 000,0		11 579 000,0
Конфісковані кошти та кошти, отримані від реалізації майна, конфіскованого за рішенням суду за вчинення корупційного та пов'язаного з корупцією правопорушення	11 579 000,0		11 579 000,0

Додаток Ж

**Структура доходів Державного бюджету України
у 2007–2016 роках, %**

Роки	Податкові надходження	Неподаткові надходження	Доходи від операцій з капіталом	Офіційні трансферти	Цільові фонди
2007	72,21	26,05	1,12	0,04	0,58
2008	74,95	23,61	0,93	0,04	0,47
2009	73,72	25,10	0,54	0,32	0,32
2010	71,31	27,81	0,23	0,14	0,51
2011	83,83	15,76	0,17	0,15	0,08
2007–2011	75,21	23,67	0,60	0,14	0,38
2012	79,70	19,79	0,36	0,08	0,07
2013	77,82	21,61	0,09	0,43	0,05
2014	78,93	19,25	0,27	1,50	0,06
2015	77,02	22,56	0,04	0,34	0,04
2016	82,29	16,93	0,04	0,70	0,04
2012–2016	79,15	20,03	0,16	0,61	0,05

Додаток 3

**Структура видатків Державного бюджету України
в розрізі функціональної класифікації, %**

Показники	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Загальнодержавні функції	13,04	11,94	13,79	15,36	16,76	16,23	17,42	21,97	25,59	24,12
Оборона	7,26	6,43	5,36	5,02	5,55	5,34	5,16	9,13	12,91	12,13
Громадський порядок, безпека та судова влада	14,13	13,64	13,4	12,65	13,59	13,45	13,63	14,89	13,56	14,64
Економічна діяльність	22,95	21,22	18,47	15,96	18,77	18,21	14,36	11,48	9,22	6,42
Охорона навколишнього природного середовища	1,39	1,22	1,01	1,02	1,26	1,52	1,59	0,87	1,01	0,97
Житлово-комунальне господарство	0,56	0,24	0,15	0,37	0,14	0,14	0,03	0,04	0,01	0,01
Охорона здоров'я	4,90	4,04	4,18	3,88	4,29	4,19	4,48	3,50	2,84	2,55
Духовний та фізичний розвиток	1,53	1,6	1,79	2,29	1,6	2,02	1,78	1,63	1,64	1,01
Освіта	11,69	11,82	13,27	12,76	11,41	11,15	10,76	9,57	7,49	7,11
Соціальний захист та соціальне забезпечення	22,55	27,85	28,58	30,69	26,63	27,75	30,79	26,88	25,74	31,04

Додаток И

**Прогноз питомої ваги показників державного бюджету
у валовому внутрішньому продукті на 2019–2023 роки, %**

Показники	2019	2020	2021	2022	2023
Доходи	26,52	26,45	26,38	26,3	26,32
Видатки	29,26	29,15	29,03	28,92	28,96
Дефіцит	2,74	2,70	2,65	2,62	2,64